

EESTI EVANGEELIUMI KRISTLASTE JA BAPTISTIDE KOGUDUSTE LIIT

KÕRGEM USUTEADUSLIK SEMINAR

Sander Tulk

**RISTIMISE JUMALAPOOLSE MÕJU TEOLOOGILINE  
MÕISTMINE EKB LIIDU KOGUDUSTES**

Lõputöö

Juhendaja: Joosep Tammo

Tallinn 2021

Olen kõigile lõputöös kasutatud teiste autorite töödele, põhimõttele seisukskohtadele ja muudest allikatest pärinevatele andmetele viidanud.

Autor: ..... (alkiri)

.....(kuupäev)

<b>Sissejuhatus.....</b>	<b>4</b>
<b>1. Ristimise praktika ja tähendusväljad ajaloos.....</b>	<b>8</b>
1.1 Ristimine algkoguduse ja kirikuisade ajal.....	8
1.2 Ristimine keskajal ja pärast reformatsiooni.....	10
1.3 Kokkuvõte ja järeldused.....	13
<b>2. Ristimise tähenduse eksegeetiline uurimus.....</b>	<b>15</b>
2.1 Sõna “ristima” etümoloogia.....	16
2.2 Johannese ristimine.....	19
2.3 Jeesuse ristimine.....	22
2.4 Ristimine apostlite tegudes.....	24
2.5 Järeldused ristimistähenduse uurimusest.....	30
2.6 Kokkuvõte eksegeetilisest uurimusest.....	36
2.7 Ekskurs 1- Kas ristimine on päästeks vajalik?.....	37
<b>3. Küsitlus EKB liidu liikmete ja pastorite seas.....</b>	<b>39</b>
3.1 Koguduste liikmetele suunatud küsitluse statistika.....	39
3.2 Koguduste pastoritele suunatud küsitluse statistika.....	41
3.3 Kokkuvõte ja järeldused.....	43
<b>Kokkuvõte.....</b>	<b>44</b>
Kasutatud allikad.....	47
Lisa 1.....	50
Lisa 2.....	50
Lisa 3.....	51
<b>Summary.....</b>	<b>55</b>

## Sissejuhatus

Antud uurimistööga soovin käsitleda ristimise teoloogilisi arusaamu Eesti Evangeeliumi kristlaste ja Baptistide koguduste liidu (edasi EKB liidu) kogudustes. Täpsemalt on eesmärk selgemini mõtestada lahti Jumala tööd inimese ristimisel. Baptistlikus liikumises on tavapärane näha ristimist kui inimlikku Jumalale kuuletumise tegu, kuid juba mitmed aastad olen enda käest küsinud “Kas Jumal ka inimese ristimisel midagi teeb?”

Esmalt defineerin lühidalt ristimise mõiste. Ristimine tuleneb kreekakeelsest sõnast *baptizo* (βαπτίζω), mis tähendab “sisse kastma”, “vee alla kastma”, “ülekoormatud olema”.<sup>1</sup> Ristimine ise on usuline talitus, mis viiakse läbi inimese puhul, kas siis vee alla kastmisega või vee piserdamisega tema otsaesisele.<sup>2</sup> Erinevad usutraditsioonid võivad seda talitust praktiseerida natuke erinevalt, kuid elemendid on pea alati samad - talitus viiakse läbi inimese peal, rituaalne vee kasutus ja talituse läbinud inimene asetatakse kristlikku kogukonda ehk kogudusse.

Kuna ristimistalitust nimetatakse ka sakramendiks, siis toon esile ka sakramendi definitsiooni. Sakrament on kristlik usutalitus (näiteks ristimine või leivamurdmine), mis on seatud Jeesuse poolt ja mida usutakse olevat armuvahend või sümbol vaimulikust reaalsusest.<sup>3</sup> Sakramendi puhul on sees ka tugev uskumus, et selle talituse kaudu saab inimene erilist jõudu või väge Jumala käest, mida ilma talitusel osalemiseta ei saa.

Käesolev töö lähtub usuristimise praktikast. Töö eesmärk ei ole toetada või ümber lükata imikute ristimise praktikat nii nagu seda praktiseerivad mitmed usutraditsioonid. Töö vältel nimetan sellest diskussioonist lähtuvalt mõningaid teoloogilisi aspekte, mis on olulised ristimise mõtestamisel, kuid eraldi selle temaga tugevalt ei tegele. Töö eesmärk on usuristimise eeldusest lähtudes mõtestada lahti ristimise sisu, vaimulikku toimet inimese elus ja selle teoloogilist mõistmist EKB liidu kogudustes.

---

<sup>1</sup>G907 - baptizō - *Strong's Greek Lexicon (KJV)*. Blue Letter Bible.

[<https://www.blueletterbible.org/lang/lexicon/lexicon.cfm?Strongsg907&t=kjv>] külastatud 22.02.21

<sup>2</sup>Baptism- *Merriam Webster*. [<https://www.merriam-webster.com/dictionary/baptism#other-words>] külastatud 22.02.21

<sup>3</sup>Sacrament- *Merriam Webster*. [<https://www.merriam-webster.com/dictionary/sacrament>] külastatud 20.04.21

Olen EKB liidu kogudustes olnud selle töö kirjutamise ajal pea 6 aastat. Selle aja sees olen näinud, et EKB liidu kogudustes on ristimine oluline vaimulik talitus, mis järgneb inimese usule tulekule. Inimene ristitakse ja sellega ta liidetakse ka kogudusse. Ristimisele eelneb ka inimese usuline õpetamine. Üks osa sellest on usuristimise õpetamine, mida EKB liidu Piibli õpetuses nähakse avaliku usutunnistuseks.<sup>4</sup> Kuid edaspidi seda teemat väga palju rohkem ei käsitleta. Samas loen Uuest Testamendist ristimise käsust (Mt 28:29), mis näitab, et see on oluline teema usu mõtestamisel. Kui Uus Testament selgelt käsib ja eeldab inimese ristimist, siis mis on selle toime? Kas Jumal käsib usku tunnistanud isiku peal läbi viia talituse, mis iseeneses midagi ei muuda? Kui tegu on usutunnistusega, siis miks just selline? Kas ei piisa suuga avalikult tunnistamisest? Miks on vaja ta veel eraldi vette kasta? Need on küsimused, mis panevad arvama, et ristimine ei saa olla puhtalt sümboolne riitus, mis ei oma inimese elus laiemat mõju või tähendust.

Käesolev uurimistöö on jaotatud kolmeks keskseks osaks. Esimeses osas kirjeldatakse ristimistalituse tähendusväljasid kirikuajaloo vältel. Selle osa eesmärk ei ole eelistada konkreetseid teoloogilisi arusaamu teistele, vaid luua üldine pilt ristimise mõistmisest ja tähendusest algkogudusest tänapäevani. Ajaloolises ülevaates tuginen tugevalt Everett Fergusoni teosele “Baptism in the early Church”, millele viitan ka edasistes peatükkides. Fergusoni mahukas teos annab detailse ja laialdase ülevaate ristimispraktika ajaloost esimesel viiel sajandil ning teoloogilistest uskumustest ja nende uskumuste arengust. Tuginen tugevalt ka Rollin Stelly Armouri ajaloolisele ülevaatele anabaptistide ristimisest “Anabaptist Baptism”. Viitan ka katoliiklikele, luterlikele ja reformeeritud traditsioonide allikatele, milleks primaarselt on Thomas Aquinose teos “Summa Theologica”, mis on siiani katoliku koguduse usutraditsioonis oluline teoloogiline teos ja Calvinini teos “Institutes of the Christian Religion”, mis on samuti tänapäevani oluline teoloogiliste teadmiste kogumik. Eesti baptismi ajaloolise arusaamise puhul tuginen Karl Kaupsi kirjutistele tema teostes “Põllu vagudel”.

---

<sup>4</sup>Piibli õpetus Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu kogudustes, Tallinn: Eesti EKB Liit 1998. 31

Teine osa tegeleb ristimise tähenduse eksegeetilise uurimisega. Selles osas olen primaarselt viidanud Uue Testamendi teadlase Peeter Roosimaa teosele “Raamat ristimisest”, 20 sajandi baptisti teoloogi George Raymond Beasley Murray kirjutisele “New Testament Baptism”, ning ka Everett Fergusoni kirjutiste kogumikule, mis juba nimetatud sai. Roosimaa teos on eksegeetiline ülevaade ristimispraktika tähendusest Uue Testamendi valgelt. Samuti ka Murray teos, mis on mahukas ülevaade ristimise ajaloost ja teoloogilisest tähendusest Uue Testamendi tekstide põhjal. Viitan põgusalt ka Piibliõpetaja David Pawsoni seisukohtadele, ning kahe baptisti teoloogi Nigel Wrighti ja Paul S. Fiddesi tekstidele.

Kolmas osa on ülevaade kahest küsitlusest, mis sai läbi viidud EKB liidu koguduste liikmete ja pastorite seas. Küsitlus annab ülevaate uskumustest ristimise kohta. Koguduste liikmetele suunatud küsitluse puhul oli soov üldistavalt näha inimeste uskumusi ja arusaamu. Pastoritele suunatud küsitluse puhul oli soov paremini mõista nüansse, mida pastorid õpetavad ja usuvad ristimise kohta, ning lõppeks oli soov võrrelda koguduste liikmete ja pastorite uskumusi. Kuna selles osas on tegu küsitluse lahtiseletamisega, siis ei ole seal eraldi viidatud toetavale kirjandusele.

Isiklikult näen seda lõputööd osana olulisest diskussioonist, mis on minu arvates pidamata jäänud EKB liidu kogudustes. Kogoduslikus praktikas on ristimisel oluline roll inimese elus, kuid selle toimet ja sisu minu arvates kas ei põhjendata piisavalt või üldsegi mitte. Kui see Uues Testamendis kogudusele antud korraldus omab aga kristlase usuelus laiemat tähendust ja mõju, siis tuleks sellest rohkem rääkida ja seda selgemini lahti mõtestada. Kui üldistan enda isiklikud mõtisklused, lugemuse ja suhtlused inimestega ristimise teemal, siis näen, et inimese ristimisel Jumal selgelt teeb midagi, kuid raske on sõnastada, mis see täpsemalt on. Seetõttu on ka soov seda teemat põhjalikumalt käsitleda ja uurida.

Enda isiklikes usulistest mõtisklustes ja arutlustes olen seda küsimust palju käsitlenud. Olen suhelnud ka erinevate inimestega sellel teemal ja mingis mõttes annavad erinevad inimesed ka erinevaid vastuseid. Olen analüüsinud ka enda isiklikku ristimist, mille osaks sain 2015. aasta maikuus kõigest kaks kuud pärast usu tunnistamist. Ma ei saanud sellist vaimulikku kogemust nagu mõned inimesed kirjeldavad, kuid näen selgelt, kuidas minu elu trajektoor aina rohkem ja

rohkem koguduse omaga ühtima hakkas just pärast ristimist. Antud uurimistöö eesmärk on siis leida vastus küsimusele “Kas ja mida teeb Jumal inimese ristimisel?”

# 1. Ristimise praktika ja tähendusväljad ajaloo

Algkoguduse päevist on kristlikus usus inimesi ristitud. Läbi kirikuajaloo on näha ka erinevaid suundi ja rõhuasetusi selle talituse läbiviimisel. Näiteks on Rooma katoliku kirikus ristimine läbi ajaloo olnud oluline sakrament, mis on päästeks vajalik. Katoliku katekismuse sõnul on ristimisveest läbimine see, mis inimese uuesti sünnitab ja temale ligipääsu teistesse sakramentidesse annab.<sup>5</sup> Vastandades seda vaadet baptistliku arusaamaga on ristimine primaarselt usku tunnistava inimese kuulekas tegu. Karl Kaups defineerib ristimist lühidalt: “Ristimine on välispidine tunnistus seespisest usust.”<sup>6</sup> Lisaks sellele põhjendab ta ka imikute ristimise praktika vastu, tuues välja, et ristimise sündmus iseeneses ei saa olla uussünd ja Jumala lapseks saamine.<sup>7</sup> Kui jätta kõrvale erinevad tähendusväljad, siis on kirikuajaloo primaarselt kaks suunda ristimise talitusele: kas siis usuristimine, kus ristimistalitus viiakse läbi usku tunnistava inimese puhul või siis lapse/beebiristimine, kus ristimistalitus viiakse läbi usukogukonnas oleva väikelapse peal ilma, et see laps/beebi oleks veel võimeline ise isiklikku usku tunnistama. Selles on näha ka pingevälja Jumala ja inimese toimimise vahel. Ühes vaates on ristimine primaarselt Jumala tegu ja teises inimese tegu. Järgnevalt ülevaade ristimise praktikast ja tähendusväljadest kirikuajaloo vältel.

## 1.1 Ristimine algkoguduse ja kirikuisade ajal

Uue Testamendi tekstide alusel saab kindlalt väita, et igal juhul on vaja ristida inimesi, kes pöörduvad ja usku tunnistavad. See, kas Apostlite tegudes olevad tekstid viitavad ka beebiristimisele, ei ole üheselt selge. Erinevad usutraditsioonid vaidlevad selle kasuks või selle vastu. Uue Testamendi tekstidest on ristimistalituse läbiviimise puhul arusaadav, et see tuleks läbi viia ülenisti vee alla kastmisega. Ka ristimise jaoks kasutatav kreeka keelne sõna *baptizo*

---

<sup>5</sup> *Catechism of the Catholic Church: Part Two, The Celebration of the Christian Mystery: Section Two, The Seven Sacraments of the Church: Chapter One, The Sacraments of Christian Initiation: Article One, The Sacrament of Baptism* [[https://www.vatican.va/archive/ccc\\_css/archive/catechism/p2s2c1a1.htm](https://www.vatican.va/archive/ccc_css/archive/catechism/p2s2c1a1.htm)], külastatud 08.02.21.

<sup>6</sup> **Karl Kaups**, *Põllu vagudel* 36. N.Y., USA: 12 Cornish St., Staten Island 8, 1967. 36

<sup>7</sup> *ibid.*, 36



viitab sellele (vt lk 16 “Sõna Ristima etümoloogia”). Teoses nimega “Didache ehk kaheteistkümne apostli õpetus” on jäetud juhis ristimistalituse läbiviimiseks. Seal on kästud ristida Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja ristida voolavas vees. On aga kirjeldatud, et kui voolavat vett pole, siis võib ristida tavalises vees ja kui ei saa ristida külmas vees, siis võib ristida ka soojas vees. Kui aga pole kumbagi eelnevast, siis võib valada vett inimese otsaesisele kolm korda Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimel. On ka välja toodud, et enne ristimist peab ristitav paastuma kaks kuni kolm päeva.<sup>8</sup> Nagu näha, on veega piserdamine pigem erand kui reegel. Everett Ferguson väidab, et “Didache” laiemat konteksti arvestades viitab sealne ristimise praktika usuristimisele. Enne ristimist oli vaja inimest õpetada ja see eeldas, et inimene on õppimis- ja vastutusvõimeline.<sup>9</sup> Valdav konsensus on, et algkoguduse päevil toimus ristimine üleni vee alla kastmisega.<sup>10</sup> J. K. Howard kirjutab: “Me saame väita, et üleüldiselt juhatavad meid Uue Testamendi ja algkoguduse kirjutised järeltõlkima, et ristimine viidi tavapäraselt läbi üleni vee alla kastmisega.”<sup>11</sup> Kõige üldisemalt oli ristimine usu ja meelega paranduse loomulik järg või tulem. Inimene uskus ja ta suunati ristimisele.<sup>12</sup>

Francois Bovon nimetab esimestel sajanditel ristimise teoloogias tavapäraseks järgnevat aspektid: ristimine on Jumala ja inimese töö ja uue lepingu märk/tähis; ristimine on Kristuse töö märk, Kristuse lunastuse realiseerimine.<sup>13</sup> Ka päästev olulisus on varajases kirjanduses välja toodud. Erinevad autorid rõhutasid ristimise päästvat vajadust erinevalt. Üks suur erand olid usumärtrid, kes surid oma usutunnistuse pärast.<sup>14</sup> Kirikuisa Augustinus võttis Pauluse sõnu Rooma 6 peatükis väga tõsiselt, kus apostel sisuliselt kirjutab, et inimene on päästetud ristimisega Jeesuse surmase (Rm 6:3). Ehk siis nägi Augustinus, et ristimine on vajalik eeltoiming lunastuse jaoks.<sup>15</sup>

---

<sup>8</sup> Roswell D. Hitchcock ja Francis Brown, *The Didache, The Teaching of the Twelve Apostles*. London: Aziloth Books, 2019. 14

<sup>9</sup> Everett Ferguson, *Baptism in the early Church- History, Theology, and Liturgy in the First Five Centuries*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 2009. 203

<sup>10</sup> J. K. Howard, *New Testament Baptism*. London: Pickering & Inglis LTD, 1970. 46

<sup>11</sup> Howard, *New Testament Baptism*. 48 (tõlgitud inglise keelest)

<sup>12</sup> *ibid.*, 50

<sup>13</sup> Francois Bovon, “Baptism in the Ancient Church”- *Sewanee Theological Review* 42. Tennessee: School of Theology of the University of the South, 1999. 435-436

<sup>14</sup> Ferguson, *Baptism in the early Church*. 854

<sup>15</sup> Jonathan Hill, *The History of Christian Thought*. England: Lion Books, 2003. 87

Üldine konsensus on, et kirikuajaloo esimestest sajanditest pole tugevaid tõendeid lapse/beebiristimise kasuks. Teise sajandi teises pooles ilmuvad esimesed allikad.<sup>16</sup> Fergusoni sõnul on kõige tõenäolisem näha beebiristimise algena haigete laste ristimist. Seda hingehoidlikel kaalutlustel, et tagada lapsele sissepääs Jumala kuningriiki.<sup>17</sup> Selliselt oli beebiristimine pigem erand kui reegel. Viiendal sajandil tuli see küsimus taas päevakorda. Kuuendast sajandist oli tegu juba tavalise praktikaga. See muutus tavapäraseks Augustinuse ja Pelagiuse konfliktist tõttu. Augustinuse pärispatu õpetus oli põhiline argument beebiristimise kasuks Lääne kirikus.<sup>18</sup> Augustinus ise mõtestas ka ristimist primaarselt Jumala tööna. Jonathan Hill on välja toonud tema sõnad: “Kui Peetrus ristib, siis on see Kristus, kes ristib. Kui Paulus ristib, siis on see Kristus, kes ristib. Kui Juudas ristib, siis on see Kristus, kes ristib.”<sup>19</sup> Selle ütluse kontekst oli konflikt donatistidega ja sellest lähtuvalt proovis Augustinus kinnitada, et sakramentide toime ei sõltu isikust, kes seda läbi viib, vaid Jumalast, sest lõppude lõpuks ei teosta sakramenti isik, vaid need on läbi viidud Jumala poolt.<sup>20</sup>

## 1.2 Ristimine keskajal ja pärast reformatsiooni

Lääne kirik ei olnud ainus kristlik usutraditsioon, mis kristlikku mõttevoolu edasi viis. Ida kirik oli samuti tugev usuliikumine, mis on jätnud oma jälje kiriku ajalukku. Keskaja algusest on näha Lääne ja Ida kiriku üksteisest võõrandumist, mis kulmineerus ametlikus kirikulõhes aastal 1054. Sel aastal jagunes kristlaskond kaheks. Ristimise küsimuses on Ida ja Lääne kiriku puhul näha väga suuri kattuvusi, kuid on olukordi, kus Ida kirik ei ole tunnistanud Katoliku kiriku ristimist. Erisused tulenevad põhiliselt ristimise meetodist. Ida kirikus praktiseeritakse ristimist kolmekordse vee alla kastmisega Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse. Katoliku kiriku praktika on olnud vee piserdamine või valamine inimese peale, millele järgneb Isa, Poja ja Püha Vaimu nimetamine. Ida kirik ei ole alati tahtnud tunnistada veega piserdamise praktikast, kuna Uue

---

<sup>16</sup> Ferguson, *Baptism in the early Church*. 856

<sup>17</sup> *ibid.*, 857

<sup>18</sup> *ibid.*, 857

<sup>19</sup> Hill, *The History of Christian Thought*, 81-82 (tõlgitud inglise keelest)

<sup>20</sup> *ibid.*, 81-82

Testamendi tekstides olev praktika ja sõnad viitavad vee alla kastmisele, mis on seotud ka matmise motiiviga.<sup>21</sup>

Pärast Augustinust jäi beebiristimine domineerivaks praktikaks Lääne kirikus, milleks tol hetkel oli primaarselt Rooma katoliku kirik. Alles reformatsiooni ajal 16. sajandil hakkas Euroopas kujunema liikumine, mis seadis küsimuse alla senise ristimise praktika ja tähenduse. Kuigi keskajal nähti ristimist valdavalt päästeks vajalikuna, siis oli Thomas Aquinos see, kes sõnastas teatud erandid, mille alusel ka ristimata isik võib saavutada õndsuse. Tema aluseks oli soov ristitud saada. Kui mingi õnnetuse või muu sündmuse tõttu isik ristimisele ei jõua, siis ei tähenda see Aquinose sõnul, et inimene hukatuses on, vaid et Jumala arm on kättesaadav ka ilma ristimistalituseta, sest Jumal on see, kes näeb südant.<sup>22</sup>

Reformatsiooni on võimalik lugeda ka baptistliku arusaama alguseks. Kuigi baptistlik liikumine ei saanud otseselt algust ei Lutherist ega ka Calvinist, siis olid nende reformaatorite ideed need, mis sillutasid teed anabaptistide liikumisele ja seda liikumist omakorda on võimalik näha baptistliku liikumise eelkäijana. Põhilised reformaatorid Marthin Luther ja John Calvin jäid ristimispraktikaga beebiristimise juurde nii nagu seda katoliku kirik praktiseeris. Luther lisas usu ühe olulise komponendina ristimistalituse teoloogiasse, kuid see usk ei pidanud ilmtingimata tulenema ristitavast endist, vaid võis olla kohal ka koguduse või teiste inimeste näol.<sup>23</sup> Calvin, sarnaselt Lutheriga, õpetas, et beebide ristimise puhul oli samuti vajalik usk, kuid ta sõnastas, et imikud ristitakse tulevase usu ootusel.<sup>24</sup> Calvini ja Lutheri arusaamad ristimisest olid väga sarnased. Põhilised tähendusväljad olid järgmised: ristimine on märk, mille kaudu inimene võetakse kogudusse; ristimine näitab uut elu Kristuses; ristimine seob inimese Kristuse surma ja ülestõusmisega, lisaks sellele ka kõikide õnnistustega, mis Kristuses on; ristimine ei ole päästeks

---

<sup>21</sup> "Baptism and 'Sacramental Economy': An Agreed Statement"

[<https://www.usccb.org/committees/ecumenical-interreligious-affairs/baptism-and-sacramental-economy-agreed-statement>], külastatud 24.03.21

<sup>22</sup> **Thomas Aquinos**, *The Summa Theologica*. 7688.

[[https://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/1225-1274\\_Thomas\\_Aquinas\\_Summa\\_Theologiae\\_%5B1%5D\\_E\\_N.pdf](https://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/1225-1274_Thomas_Aquinas_Summa_Theologiae_%5B1%5D_E_N.pdf)] külastatud 22.01.21.

<sup>23</sup> **Andrea Grozli**, "Water and Word: Martin Luther on Baptism"- *Consensus: Vol. 39 : Iss. 2 , Article 2*. 2018. 2.

[<https://core.ac.uk/download/pdf/216874891.pdf>], külastatud 13.01.21.

<sup>24</sup> **Arhtur Dakin**, "Calvin's Doctrine of Baptism". [ [https://biblicalstudies.org.uk/pdf/bq/09-3\\_160.pdf](https://biblicalstudies.org.uk/pdf/bq/09-3_160.pdf) ], külastatud 17.02.21.

vajalik, ristimine iseeneses ei eemalda pattu (vastandudes Augustiinliku pärispatu õpetusega), ristimises teadvustatakse Kristuses pakutava andestuse kindlust.<sup>25</sup>

Traditsioonilises luterlikus arusaamas on ristimine primaarselt Jumala tegu. W. Elert ja P. Brunner on seda nimetatud ka vastuvõtutoiminguks, kus ristitav võtab vastu Jumala armu. Nii tuleb selles vaates Jumala armu monergism<sup>26</sup> selgelt esile.<sup>27</sup>

Anabaptistlike arusaamade ühe esindaja Balthasar Hubmaieri kirjutistes leidub dialooge Zwingliga, kus mehed on arutamas ristimise tähenduse ja praktika üle. Aastal 1523 olevat Hubmaier Zwingliga olnud arutluses, kus ta väidab, et last ei tohiks ristida enne, kui tal pole võimalik usulist väljaõpet saada.<sup>28</sup> Oma eluajal oli ka Hubmaier sunnitud enda seisukohti kaitsma, kuna tema seisukoht ristimise osas leidis palju vastukaja. Kirikuajaloo üldplaanis nähti lapseristimist normatiivse praktikana, mida praktiseeriti algkoguduse ajast. Hubmaier väitis aga, et Uue Testamendi tekstide põhjal peaks kogudus ristima usku tunnistavaid inimesi.<sup>29</sup> Luges lisaks ka varajaste kirikuisade tekste leidis Hubmaier, et varajane kogudus tundis normatiivse praktikana täiskasvanute ristimist.<sup>30</sup>

Hans Hut oli samuti vaimulik, kes kaitses usuristimise ideed. Huti arusaam ristimisest oli suhteliselt radikaalne. Tema nägi ristimist toiminguna, mille kaudu inimene töötab Jumalale ustavust ja mille kaudu ta ka astub lepingusse usukogukonnaga, kus ta töötab olla ustav Kristusele ja ka usuvendadele ja õdedele. Maailmast eraldumine oli ka tugevalt Huti ristimise arusaamas sees.<sup>31</sup>

Abaptistlikku arusaama viis tugevalt edasi ka Melchior Hofmann. Sarnaselt Hans Hutiga nägi Hofmann ristimist lepinguna, kus usku tunnistanud inimene töötab olla ustav Jumalale. Kuid Hofmanni arusaam oli natuke erinev. Rollin Stelly Armour kirjutab nii: “Läbi veeristimise

---

<sup>25</sup> **John Calvin**, *Institutes of the Christian Religion*. Hendrickson Publishers Marketing, LCC, 2008. 859-860.

<sup>26</sup> Monergism- vaade kristlikus teoloogias, kus Jumal Püha Vaimu läbi toob inimese elus esile uussünni hoolimata selle inimese enda osalusest.

<sup>27</sup> **Horst Georg Pöhlmann**, *Dogmaatika põhiõnne*. Tartu: Greif, 1994. 194.

<sup>28</sup> **Rollin Stelly Armour**, *Anabaptist Baptism*. Eugene, Oregon: Herald Press, 1998. 19-20.

<sup>29</sup> Armour, *Anabaptist Baptism*. 27

<sup>30</sup> *ibid.*, 50-51

<sup>31</sup> *ibid.*, 76-77

lepingu töotavad need, kes Sõna kaudu valgustatud on, end heitlusesse, mis on vajalik, et saavutada täielik vaimulik sünn. Hofmann mõistis seda töotust kuulekuse lepinguna, mis seob uskliku taevase kapteniga ja ka abielulise ustavuse töotusena taevase peigmehe suhtes.”<sup>32</sup> Selliselt saab Hofmanni kohaselt näha ristimist töotusena Jumalale, kus ristitav astub ellu, mis on täis läbikatsumist ja puhastamist. Hofmann väitis ka, et need, kes langevad selles läbikatsumises, kaotavad Jumalalt saadud armu ja saavad tasuks hoopiski hukatuse, aga need, kes jäävad ustavaks lõpuni, saavad tasuks vaimuliku elu sünni, teiste sõnadega ka täieliku patust vabanemise või täieliku pühitsuse.<sup>33</sup> Hofmann nägi selles valguses usu kui läbikatsumise protsessi, kus ristimine on teatud mõttes uks, mis inimese sellesse ellu viib.

Baptistliku liikumise üks oluline isik on John Smyth. Tema seisis tugevalt usuristimise põhimõtte eest 17. sajandil. Smyth põhjendas põhiliselt, et kuna imikud ei ole võimelised suuga usku tunnistama ja Peetruse kirjas oleva põhjenduse põhjal (1Pt 3:21) Jumalalt puhast südametunnistust paluma, siis ei tohiks arvata, et imikuid ristida saab.<sup>34</sup>

### 1.3 Kokkuvõte ja järeldused

Erinevad usutraditsioonid on ristimisele omistanud erinevad tähendusväljad ja rõhuasetused. Katoliiklikus ja traditsioonilises luterlikus vaates on ristimine primaarselt Jumala tegu, kus Jumala armu vahendatakse ristitavani. Sellest tuleneb ka soov ristida imikuid. Vastandades seda baptistliku arusaamaga on ristimine usku tunnistanud inimese kuulekas tegu. Erinevad usuliikumised baptistliku vaate sees rõhutavad samuti erinevaid aspekte, kuid üks suurim uskumus on, et ristimise kaudu liidab Jumal inimese usukogukonnaga ja et ristimine on uue lepingu tähis. Samuti on kirikuajaloo vältel nähtud ristimistalitust lepinguna inimese ja Jumala vahel, kus inimene töötab ustavust Jumalale ja soovi elada Jumala korralduste järgi. Pühitsuslik aspekt on samuti nähtav ja seda just anabaptistlikus vaates, kus ristitav peab teadvustama, et järgnev elu on läbikatsumine ja kasvamine usus, et saavutada elu lõpus täielik õndsus.

---

<sup>32</sup> Armour, *Anabaptist Baptism*. 99 (tõlgitud inglise keelest)

<sup>33</sup> *ibid.*, 102

<sup>34</sup> John Smyth, *The Character of the Beast*. 1609. 5.

[<http://www.baptisttheology.org/baptisttheology/assets/File/history/THECHARACTEROFTHEBEAST.pdf>], külastatud 22.01.21.

Jumala roll ristimises on kirikuajaloos selgesti nähtav. Sõltuvalt konfessioonist mõistetakse Jumala tegutsemist selles talituses erinevalt. Suuresti üldistades võib tõdeda, et ristimisel asetab Jumal inimese teistsugusesse vaimsesse olukorda siin maailmas. Olgu selleks siis pühitsuslik rada, nagu on õpetatud baptistlikus vaates või siis võime vastu võtta sakramente, nagu on mõistetud katoliiklikus vaates. Laias laastus on see sisu sarnane, kuna usutakse, et pärast ristimist on inimese olukord Jumala ees muutunud.

## 2. Ristimise tähenduse eksegeetiline uurimus

Järgnevas peatükis annan ülevaate ristimise tähendusest Uue Testamendi teoloogias. Annan eksegeetilise ülevaate kesksimatest ristimiskirjakohtadest ja sõna “ristimine” etümoloogiast. Samuti puudutan kiire ekskurssina küsimust “Kas ristimine on päästeks vajalik?”. Järgnev eksegees lähtub usuristimise eeldusest nõnda nagu see on sõnastatud Eesti EKB koguduste liidu Piibli õpetuses: “See, kes Jumala poolt pakutud päästva armu Jeesuses Kristuses on vastu võtnud, avaldab soovi, et teda ristitaks.”<sup>35</sup> Ristimise tähenduse täpsemaks vaatluseks olen jaotanud teema kolme kategooriasse: Johannese ristimine, Jeesuse ristimine ja ristimine Apostlite tegude raamatus. Iga teema jaoks on tabelina välja toodud ka kirjakohtad tabelina lisas 1. Ristimist epistlites ma spetsiifilisemalt ei puuduta, kuid uurimuses on viidatud kirjakohtadele, mis on olulised teema vaatluseks. Lühidalt vaatlen ka Püha Vaimu saamise, või Püha Vaimuga ristimise teemat, kuid kuna Püha Vaimuga ristimine ei ole antud uurimistöö teema, siis põhjalikumalt seda teemat ei käsitle.

Ristimine tegevusena on kristliku elu seisukohalt oluline ja vajalik. Seda nimetatakse baptistliku traditsiooni kohaselt ka üheks “Issanda seadmiseks”. Jeesus on andnud korralduse ristida (Mt 28:19). Erinevad konfessioonid mõistavad aga ristimise tähendust erinevalt. Ühe ühisosana on usu eelnemine ristimise toimingule.<sup>36</sup> Erisused on aga usu allikas. Sõltuvalt konfessioonist ei pea ristitav ise eelnevalt usku tunnistama, vaid seda võivad teha kas ristitava vanemad või teised eestkostjad. Siin taandub küsimus sellele, et kas, kui palju ja millal on Jumal ristimise läbiviimisel tegev? Imikute ristimise üheks eelduseks on Jumala eriline sekkumine ristimises, mis tähendab, et ristimine on täielikult Jumala töö. Kuid Uue Testamendi seisukohalt puuduvad tekstid, mis nõuavad (või keelavad) inimese ristimist, kui see inimene teadlikku usku tunnistada ei saa. Uue Testamendi üldine muster on inimese usu tunnistamine, millele järgneb selle inimese ristimine.

Baptistlik usuliikumine põhineb suures osas usuristimise õpetamisel. EKB liidu Piibli õpetuses on selle jaoks toodud järgnevad kirjakohtad: Ap 2:41, Mt 28:19, Rm 6:3-4, 1Pt 3:21, Ap 16:15 ja

<sup>35</sup> Piibli õpetus Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu kogudustes. 31

<sup>36</sup> Ristimine Eesti kirikute nõukogu liikmeskirikutes: Kokkuvõtte teoloogiakomisjoni ristimisteemalisest arutelust aastatel 2008-2010. Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu, 2011. 43

Ap 2:41-42.<sup>37</sup> Nende tekstide alusel on ristimine talitus, mis eeldab usu olemasolu. Usuristimise ideed on baptistlik liikumine näinud selgelt ka Apostlite tegude raamatus. Bill McRae toob esile vastavad kirjakohtad ja kinnitab, et need kõnelevad usuristimisest.<sup>38</sup> McRae viidatud kirjakohtad Apostlite tegudes olen välja toonud ka tabelina lisan 2.

Ristimise jaoks on kasutatud ka mitmeid võrdumeid, mis tulevad esile mitmetes Uue Testamendi tekstides. Näiteks kujutatakse ristimist kui mahamatmist ja ülestõusmist, või Kristuse ümberlõikamist ja ka hea südametunnistuse taotlemist. Kas need on pelgalt võrdumid või metafoorid, mis objektiivse reaalsusena midagi ei tee? Või on tegu võrdumitega, mis kirjeldavad reaalseid muutuseid ristimise käigus, ning kui see nii on, siis kas need muutused tulenevad Jumala tegemisest või mitte? Esmalt vaatlen põgusalt aga ristimise sõna etümoloogiat.

## 2.1 Sõna “ristima” etümoloogia

Tegusõna “ristima” on kreeka keeles *baptizo* (βαπτίζω). Antud sõna ei ilmu esimest korda ajalukku Uue Testamendi tekstides. Seda on kasutatud piisavalt kirjanduslikult ja ka metafooriliselt, et mõista selle kasutusvälja ja tähendust erinevates kontekstides.<sup>39</sup> Everett Ferguson on toonud välja juursõna *bapto* (βάπτω) kõige üldisema tähenduse: “βάπτω üldine tähendus on ‘heitma’ või ‘kastma’ mingisugusesse järeleandvasse meediumisse, üldjuhul vedelikku.”<sup>40</sup> See sõna ilmub juba klassikalises ja Hellenistlikus kreeka kirjanduses. Homerose Odüsseias, Hippokratese meditsiinilistes tekstides ja ka Platoni tekstides on kasutatud sõna *bapto* (βάπτω) nii metafooriliselt kui ka kõige otsesemas tähenduses.<sup>41</sup> Peeter Roosimaa kirjeldab ristimise algkeelset kasutust järgmiselt: “Sõnade *baptisma* (βάπτισμα) ja *baptizo* (βαπτίζω) üldlevinud tähendusteks on vette kastmine, pesemine; vette kastma, pesema.”<sup>42</sup>

---

<sup>37</sup> Piibli õpetus Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu kogudustes. 31-32

<sup>38</sup> Bill McRae, “Believer’s Baptism”, [<https://bible.org/article/believers-baptism>], külastatud 24.03.21

<sup>39</sup> Ferguson, *Baptism in the first five centuries*. 38

<sup>40</sup> *ibid.*, 38

<sup>41</sup> *ibid.*, 39-41

<sup>42</sup> Peeter Roosimaa, *Raamat ristimisest*. Kõrgem Usuteaduslik Seminar, 2016. 26



Ka juudi kultuuri ajaloos on kasutatud sõna *bapto* (βάπτω). Heebrea Piibli kreeka keelses tõlkes on *bapto* (βάπτω) kõige enam tõlgitud *tabal* (לָבַט), mis tähendab “sisse kastma”. Ferguson kirjutab: “Sõna ilmub tihti religioosses kontekstis, kuid selle kasutus on alati lihtsalt ‘sisse kastma’.”<sup>43</sup> Mõned Piiblitekstid, kus antud sõna kasutatud, on järgmised:

- “Preester *kastku* (βάψει) oma sõrm verre ja tilgutagu seitse korda Issanda ees, eesriide ees!” 3Ms 4:17
- “Ja ta võtku seedripuu, iisop, helepunane lõng ja elus lind ning *kastku* (βάψει) need tapetud linnu verre ja värskesse vette ja piserdagu koja peale seitse korda!” 3Ms 14:51
- “Tule siia ja söö seda leiba ja *kasta* (βάψεις) oma paluke äädikasse!” Rt 2:14
- “*Pistaksid* (ἔβαψας) sina mind poriauku ja siis jälestaksid mind mu enda riidedki.” Ii 9:31

Sõna *baptizo* (βαπτίζω) tähendus võib viidata kausaalsusele (ma põhjustan sisse kastmise), kuid kirjanduslikult see väga kasutust ei leia. Pigem on selle kasutus intensiivistamine. Näiteks sobiks see kasutus põhjalikumale sisse kastmisele või millegist ülekoormatud olemise kirjeldamiseks (uppumine, või vee alla vajumine).<sup>44</sup> Ferguson kirjeldab seda täpsemalt: “Seal, kus erinevusi oli, kasutati *baptizo* põhjalikuma ja sügavama sisse kastmise või ümbritsemise jaoks erinevalt sõnast *bapto*. Mõnes olukorras *baptizo* viitab olukorrale, kus ollakse millegi all, kaetud või ümbritsetud (üldjuhul mingi vedelik) hoolimata tegevusest, mis põhjustas selle seisundi (näiteks kui meri voolab üle laeva või inimese).”<sup>45</sup>

Lisaks tavapärasele tähendustele nagu laevade või inimeste uppumine, objektide katmine või ümbritsemine ja vedeliku sisse kastmine, saab *baptizo* kasutada ka kujundlikult, et kirjeldada ülekoormust, olles liigselt purjus või kaasa tõmmatud elu toimingutesse ja ka võlgadesse.<sup>46</sup> Nagu Roosimaa definitsioonis kirjutatud oli, siis võis kujundlik kasutusväli laieneda ka religioossesse konteksti, kus sisuks oli pesemine. Kristliku ristimise kirjeldamise puhul on ka osades kontekstides kasutatud pesemise või puhtaks saamise motiivi (Ap 22:16).

---

<sup>43</sup> Ferguson, *Baptism in the first five centuries*. 46 (tõlgitud inglise keelest)

<sup>44</sup> *ibid.*, 47

<sup>45</sup> *ibid.*, 47 (tõlgitud inglise keelest)

<sup>46</sup> *ibid.*, 52

Kui kristlik ristimine ilmus, siis tuleb meeles pidada, et tegu oli teatud mõttes uue toiminguga, millele oli iseloomustavat terminit või sõna vaja. Kuid see iseloomustav termin ei ole see, mis toimingule tema sisu annab. Peeter Roosimaa kirjutab: “Sõna saab oma tegeliku tähenduse alles lauses ja kontekstis koos lausega, nii tekstilises kui ka tekstivälises kultuurilis-religiooses kultuuriruumis.”<sup>47</sup> Ja veel: “Tasub meeles pidada, et mitte nähtuse kohta kasutatud sõna ei anna nähtusele tähendust, vaid nähtus ise annab tähenduse ja sisu kasutatud sõnale. Mitte kasutatav sõna ei defineeri nähtust, vaid nähtusest lähtud sõna definitsioon.”<sup>48</sup> Sellest tulenevalt tuleb arvestada, et kuigi *baptizo* omab laiahaardelist tähendust (sisse kastma, uppuma, olema ülekoormatud, pesema jne), siis on nähtus (antud juhul ristimise toiming), mis annab sellele vastava sisu. Hellenistlik ja juutlik kultuuriruum laias laastus kasutavad antud sõna erinevalt. Hellenistlik kasutus on pigem uppumise/hukkumisega seotud ja juutlik kasutus pesemisega.<sup>49</sup> Ka Ferguson toob välja tõdemuse, et *baptizo* ilmub juutlikes tekstides, mis viitavad kastmisega seotud puhastusriitustele.<sup>50</sup>

Kristlik ristimine saab suuresti oma tähenduse Ristija Johannese ristimisest. Roosimaa kohaselt oli “Johannese ristimise puhul tegemist uue algatusega, millel puudus mineviku analoog.”<sup>51</sup> See tähendas, et kasutusele oli vaja võtta kas täiesti uus sõna või kasutada terminit, mille tähendusväli haakub uue praktikaga.<sup>52</sup> Vaadeldes aga ajaloolist kirjandust näeb, et ei loodud uut sõna või fraasi, vaid kasutati olemasolevat sõna, mis sai omale nimetatud tegevusest uue või laiema tähenduse. Nõnda nagu sõna “ristima” eesti keeles ei ole seotud ristide ja postidega, ei ole ilmtingimata sõna *baptizo* Uue Testamendi kontekstis seotud uppumise või ülekoormamisega. Ferguson aga väidab, et kristlik liikumine säilitas *baptizo* tavapärase tähenduse.<sup>53</sup>

Richard Hollmann on välja toonud *baptizo* definitsioonid mitmest erinevast kreekakeelsest leksikonist. Tema vaatluse põhjal on näha, et primaarselt tähendab *baptizo* sisse kastma, ülekoormatud olema, uputama jne. Ta rõhutab ka, et “piserdama” ei saanud olla osa selle sõna

---

<sup>47</sup> Roosimaa, *Raamat ristimisest*. 26

<sup>48</sup> *ibid.*, 27

<sup>49</sup> *ibid.*, 28

<sup>50</sup> Ferguson, *Baptism in the first five centuries*. 57

<sup>51</sup> Roosimaa, *Raamat ristimisest*. 28

<sup>52</sup> *ibid.*, 29

<sup>53</sup> Ferguson, *Baptism in the first five centuries*. 61

primaarsest tähendusest.<sup>54</sup> Ka Franklin Henry Chase kirjutab, et *baptizo* on primaarselt kasutatud uppumise, sisse kastmise ja ülekoormamise kontekstis.<sup>55</sup>

*Baptizo* kõige üldisem tähendus ajaloos leitavates kirjanduslikes tekstides tähendab siis “sisse kastma”, “vette kastma”, “uppuma”, “ülekoormatud olema”, “puhastama”, “pesema”. Uue Testamendi kontekst ja teoloogia on see, mis annab sõnale *baptizo* (βαπτίζω) tema spetsiifilise tähenduse.

## 2.2 Johannese ristimine

Ristija Johannese ristimist nähakse Kristliku ristimise olulise eelkäijana. Ristimine, mida apostlid läbi viisid ja mida Jeesus teha käskis said suuresti oma sisu ja tähenduse Johannese tegevusest. Markuse evangeeliumis kirjutatakse: “Ristija Johannes oli kõrbes ja kuulutas meelearandusristimist pattude andeksandmiseks.” (Mk 1:4).

Ristija Johannese isik eelnes Jeesuse isikule. Kui Johannes ristas, siis oli sellel kaks primaarset mõõdet: eshatoloogiline ja meelearanduslik.<sup>56</sup> Johannes ristas tulevase Messia ootusega. See, kas ja kuidas see ootus seostus paganatega, ei ole üheselt selge, kuna Johannese ristimine oli suunatud juutidele.<sup>57</sup> Oma tegevusega andis ta sõnumi Iisraelile, et oodatud Messias on tulemas ning et Tema tulekuks on vaja endid ette valmistada. Murray põhjendab, et Johannese ristimine ei olnud suunatud selleks, et vaidlustada uskumust, et Jumal täidab oma lubadused, mis ta on lepingu rahvale (Iisraelile) teinud, vaid ta lükkas tagasi idee, et juudil on õigus tulevasele Jumala kuningriigile (ja kõigele, mis on seotud messiaanlike ootustega) puhtalt seetõttu, et ta on osa juudi rahvast.<sup>58</sup> See kinnitab ka eshatoloogilist ja meelearanduslikku mõõdet Johannese ristimises. Murray kirjutab nii: “Ristimises taotleti üleminekut ülekohtuste olukorrast ja saatusest

---

<sup>54</sup> **Richard Hollermann**, „How is Baptism Defined by Greek Dictionaries?”

[<http://truediscipleship.com/how-is-baptism-defined-by-greek-dictionaries-3/>], 10.02.21

<sup>55</sup> **Franklin Henry Chase**, "The Lord's Command to Baptise (St Matthew XXVIII 19)," *Journal of Theological Studies* 6 No 24 (July 1905): 481-521. 502. [[https://biblicalstudies.org.uk/pdf/jts/006\\_481.pdf](https://biblicalstudies.org.uk/pdf/jts/006_481.pdf)], külastatud 10.02.21

<sup>56</sup> **G. R. Beasley-Murray**, *Baptism in the New Testament*, UK: Paternoster Press, 1972. 32

<sup>57</sup> Murray, *Baptism in the New Testament*. 33

<sup>58</sup> *ibid.*, 33

õiglaste sekka. See kinnitas meeltparandanu osana lepingu rahvast, kes on valmis Messia tulekuks ja seepärast ka lootusega pärida Messia kuningriik.”<sup>59</sup>

Johannese kui prohveti tegevus sarnaneb ka Vana Testamendi prohvetitele. Prohveti üheks ülesandeks oli kutsuda rahvast tagasi kuulekusele ja pöörduma Jumala poole. Seda Johannes oma ristimisega kuulutaski - läbi meeleparanduse tagasipöördumist Jumala poole. Võttes vastu seda ristimist tunnistas isik, et ta on teinud pattu ja annab ennast vabatahtlikult Jumala kohtuotsuse alla. Johannese ristimises saab seepärast näha tugevat kohtumotiivi.<sup>60</sup> Mk 1:5 on kasutatud pattude ülestunnistamiseks sõna *exomologeó* (ἐξομολογέω), mis kuulub omakorda sõnagrüppi *homologeó* (ὁμολογέω).<sup>61</sup> *Homologeó* algne tähendus on ‘sama ütlemata’, ‘nõustuma’.<sup>62</sup> Sellest tulenevalt võib tõdeda, et ristimisele tulevad inimesed nõustusid sellega, mida Jumal oli nende kohta läbi prohveti öelnud. Peeter Roosimaa kommenteerib seda nii: “Ristimise kui kohtutoimingu seisukohast on hästi mõistetav Jumalale õiguse andmise ja väljendi *exomologeó* (ἐξομολογέω) kasutamine. Kuid selle asemel, et kellegi teise vastu tunnistust anda, kinnitavad ristitavad iseenda süüd.”<sup>63</sup>

Mitmed allikad väidavad, et Johannese ristimises võis näha ka puhastusriituse motiivi. Siin peetakse silmas Qumrani kogukonda, kus veega seotud puhastusriitused olid tavalised ja olid samuti seotud messiaanlike ootusega ja meeleparandusega.<sup>64</sup> Erinevus tuleb Johannese ristimises esile selles, et Johannese ristimine oli ühekordne tegevus. Qumrani kogukonnas olevad pesemisriitused olid korduvad ja isegi igapäevased.<sup>65</sup> Samas tuleb arvestada, et kui ristimine oli kohtutoiming või rituaalne matus, siis on seda raske seostada ka puhastusriitustega. Juutluses oli kõik surmaga seonduv ebapäha ja roojane.<sup>66</sup> Juudi ajaloolane Josephus näeb Johannese ristimist puhastusriitusena, kuid kui tegu oli klassikalise juutliku puhastusrituaaliga, siis millest tulenes Ristija Johannese suur eripära?<sup>67</sup> Evangeeliumide autorid olid ajaliselt Ristijale ligemal kui

---

<sup>59</sup> Murray, *Baptism in the New Testament*. 33 (tõlgitud inglise keelest)

<sup>60</sup> Roosimaa, *Raamat ristimisest*. 30

<sup>61</sup> *ibid.*, 29

<sup>62</sup> G3670 - homologeō - *Strong's Greek Lexicon (KJV)*. Blue Letter Bible.

[<https://www.blueletterbible.org/lang/lexicon/lexicon.cfm?Strongsg=g3670&t=kjv>] külastatud 22.02.21

<sup>63</sup> Roosimaa, *Raamat ristimisest*. 30

<sup>64</sup> Ferguson, *Baptism in the first five centuries*. 84; Murray, *Baptism in the New Testament*. 41

<sup>65</sup> Murray, *Baptism in the New Testament*. 39-40

<sup>66</sup> Roosimaa, *Raamat ristimisest*. 31

<sup>67</sup> Ferguson, *Baptism in the first five centuries*. 84

Josephus ja annab vaielda, et need autorid nägib Johannese ristimist teise nurga alt. Josephus võis seda kõrvutada juudi, primaarselt Esseenide, praktikatega. Samuti jätab Josephus välja Johannese eshatoloogilise mõõtmega, milles Ristija kutsus üles meelt parandama.<sup>68</sup> Sellest tulenevalt kirjutab Ferguson: “Lühidalt saab tõdeda, et ristimine kui prohvetliku sümbolismi akt eraldas Johannese praktika teistest juutlikest pesemistest.”<sup>69</sup> Ka Roosimaa kinnitab, et Ristija Johannese ristimist ei saanud näha rituaalse puhastusena, kuna pattude andekssaamisest rääkides tuleb küsida, et kas see vabanemine või andekssaamine toimub pesemise või õigusliku akti alusel.<sup>70</sup> Nõnda nagu Ferguson välja tõi kinnitab ka Roosimaa, et Johannese kui Ristija tegevus eristus tugevalt teistest puhastusriitustest ja seepärast paistis Johannese tegevus eriliselt välja muude toimingute kõrval.<sup>71</sup>

Eelpool sai välja toodud, et Johannese ristimine on meelearandusristimine. Siin tasub küsida meelearanduse tähenduse üle Johannese ristimise kontekstis. Murray põhjendab, et Ristija Johannese kutse meelearandusele ei tähendanud primaarselt halbade eluviiside mahajätmist selleks, et paremat elu elada, vaid Jumalaga oma suhte muutmist.<sup>72</sup> Kreekakeelne sõna meelearanduse jaoks Mk 1:4 on *metanoia* (μετάνοια). Meelearanduse tähendus Uues Testamendis on ‘pöördumine’. Sellest tulenevalt saab kõneleda Johannese ristimisest kui pöördumisristimisest.<sup>73</sup> Murray kirjutab nii: “See *pöördumine* ei tähenda primaarselt moraalset muutust kurjast õigluse poole, vaid muutumist inimese suhtes Jumalaga.”<sup>74</sup> Johannese ristimine oli meelearandusristimine või siis pöördumisristimine, mis markeeris siis inimese pöördumist patust Jumala poole, et ta saaks edasi elada kuulekat elu.

Ristimises olev meelearandus või pöördumine pidi võimaldama ristitavale pattude andestuse nagu ka Mk 1:4 kirjas on. Kas see tähendab, et võttes vastu Johannese ristimist sai inimene objektiivselt oma patud andeks? Roosimaa väidab, et Johannes ei tulnud Moosese Seaduse õiguslikku alust tühistama.<sup>75</sup> Kui Ristija ristimine oleks konkreetselt andnud inimesele patud

---

<sup>68</sup> Ferguson, *Baptism in the first five centuries*. 85

<sup>69</sup> *ibid.*, 85 (tõlgitud inglise keelest)

<sup>70</sup> Roosimaa, *Raamat ristimisest*. 32

<sup>71</sup> *ibid.*, 32

<sup>72</sup> Murray, *Baptism in the New Testament*. 34

<sup>73</sup> *ibid.*, 34

<sup>74</sup> *ibid.*, 34 (tõlgitud inglise keelest)

<sup>75</sup> Roosimaa, *Raamat ristimisest*. 32

andeks, siis oleks see väljumine Moosese Seaduse korraldustest. Samas ei saa eitada Johannese ristimises pattude andestuse temaatikat, kuna see on evangeeliumite autorite poolt selgelt kirjas. Pattude andekssaamine on Jumala tegu ja Jumala otsus, seda ei saa inimene enda rituaalidega tekitada. Ristimine iseeneses ei saa olla seetõttu see vahend, mille kaudu inimene enda patud andeks saab. Kuidas mõista siis Johannese üleskutset lasta ennast ristida? Murray väidab, et inimese pöördumine Jumala poole hõlmab nii inimlikku kui ka Jumalikku poolt.<sup>76</sup> Sellest ideest lähtuvalt saab mõista ristimist, kui inimese meeleparanduse esmast tunnust või soovi jätkata elu meeleparanduses ja pöördumises. Kuna Johannes tegutses kindlal ajastul ja seoses Messia tulekuga, siis omas pattude andestuse osa tulevikulist ootust. Roosimaa kirjutab, et “Johannese ristimine oli seotud pattude andestusega, kuid pattude andestus see iseeneses siiski ei olnud. Tegemist on sooviga taastada patu tõttu rikutud suhe Jumala ja inimese vahel.”<sup>77</sup>

Kokkuvõttes oli Johannese ristimine talitus, mis viidi läbi inimese vee alla kastmisega. See oli seoses meeleparanduse ja pattude andestamisega. Ristitav tunnistas enda süüd ja laskis end siis ristida (üleni vee alla kasta). Ristimises tunnistas inimene, et ta on Jumala ees eksinud ja allutab ennast Jumala kohtuotsuse alla. Johannese ristimine oli seotud tulevase Messia tulekuga. Pattude andestust see iseeneses ei andnud, kuid valmistas inimesi ette seda vastu võtma, kui tuleb see, kes “ristib Vaimu ja tulega” (Mt 3:11). Ristimises pöördus inimene Jumala poole ja Jumal võttis ta oma Kuningriigi ootuse ridadesse.

### **2.3 Jeesuse ristimine**

Johannes ristas tuleva Messia ootusega. Nähes Jeesust kinnitas ka Johannes, et ta on “Jumala Tall, kes kannab ära maailma patu.” (Jh 1:29). Seesama Jeesus aga tuli ja lasi ennast ristida Johannese poolt. Seda sündmust nähakse kristliku ristimise olulise alusena.

Miks lasi Jeesus ennast ristida? Kui Johannese ristimine oli seoses meeleparanduse ja pattude andestusega, siis ei olnud Jeesusel seda vaja, kuna Pühakiri tunnistab, et ta oli patuta (1Pt 2:2 ja

---

<sup>76</sup> Murray, *Baptism in the New Testament*. 35

<sup>77</sup> Roosimaa, *Raamat ristimisest*. 35

2Kr 5:21). Seda tunnistas ka Ristija Johannes ise, kui Jeesus tema juurde tuli, kuid Johannesele vastates ütles Jeesus: “Olgu pealegi; sest nõnda on meile kohane täita kõike õigust!” (Mt 3:15). Pärast seda kirjutab evangelist, et Johannes ristis Jeesuse. Murray tõdeb, et keeleliselt on Jeesuse vastus Johannesele selge käsk, mida annab vaadelda ka sõnaga ‘otsekohe!’ Või fraasiga ‘see tegu on väga oluline.’<sup>78</sup> Moosese Seaduse korralduste alusel ei olnud ristimine käsuks, aga Jeesus nägi enda ristimist taevase kohustusena.<sup>79</sup>

Üks oluline aspekt Messiasist on tõdemus, et ta kuulus oma rahva, või inimkonna hulka. Murray kommenteerib: “Iga haru messiaanlikust õpetusest Vanas Testamendis kujutab Messiat eristamatult oma rahvast.”<sup>80</sup> Jeesus samastas ennast patuse inimkonnaga. Paralleele inimese ja Jeesuse vahel ristimises kasutab ka Paulus Rooma kirja 6ndas peatükis. ‘Jeesus on maha maetud koos meiega’ (Rm 6:4), ‘me oleme ristitud Jeesuse surmasse’ (Rm 6:3) ja ‘nõnda nagu Kristus on äratatud uuele elule oleme ka meie äratatud uuele elule’ (Rm 6:4). Johannese ristimise kaudu astus Jeesus patuste inimeste ridadesse, samas kui patune inimene astus Jumala kuningriigi ootuste ridadesse lootuses ja usus, et ta Jumala ees kord õigeks saab.

Lastes ennast ristida Johannese poolt andis Jeesus ka tunnistust Johannese isikule ja rollile ajaloos.<sup>81</sup> Ta kinnitas Johannese kuulutust ja esitles ennast kui Messiat, kellest Johannes ise kõneles ja kelle ootuses ta inimesi ristis. Jeesus sai avalikuks prohvetite poolt kuulutatud Tulijana. Seda kinnitab ka Matteuse evangeeliumi autor (Mt 3:16-17). Matteuse evangeeliumi teksti alusel saab näha Jeesuse allutamist Jumala tahtele ja ka “kohtu”otsusele. Kui inimesed andsid Johannese ristimises meelevaldalla Jumalale otsustada nende saatuse üle, siis võib uskuda, et seda tegi ka Jeesus, ning Jumala otsus Jeesuse kohta on: “See on minu armastatud Poeg, kellest mul on hea meel!” (Mt 3:17). Jumala Pojaks olemise paralleel tuleb samuti hilisemates Piibli tekstides välja. Usu ja meeleparanduse kaudu saab inimene Jumala lapseks (Gl 3:26), kuid see kõik saab sündida “Jeesuses”. Selliselt tõdeb Murray, et Jeesuse ristimisel: “Jeesust tunnustati

---

<sup>78</sup> Murray, *Baptism in the New Testament*. 57

<sup>79</sup> *ibid.*, 57

<sup>80</sup> *ibid.*, 57 (tõlgitud inglise keelest)

<sup>81</sup> Roosimaa, *Raamat ristimisest*. 40

Jumala Pojana ja Temas saame me Jumala poegadeks ristimises usu kaudu.”<sup>82</sup> Jeesuse jaoks oli ristimine ka eeltähenduslik kohtutoiming, kus ta võtab enda peale terve maailma patu.<sup>83</sup>

Ferguson näeb ka Jeesuse ristimist kui üleminekut Vanalt lepingult Uuele. Mitte, et Jeesuse ristimisel kehtestab Jumal uue lepingu, vaid et see oli ajaloos oluline sündmus, mis viis täide Vana lepingu töötused ja juhatas sisse uue.<sup>84</sup> Selliselt on ka mõistetav ristimine kui Uue lepingu märk, mille kaudu meelt parandanud ja usku tunnistanud inimene võtab ristimises vastu täiesti uue õigusliku korra, milles elada. Jeesuse ohvrisurma kaudu sai realiseeritaks töötus saada patud andeks ja suhe Jumalaga taastatud. Ka tuvi langemise sümbol näitab Jumala kohtuaja lõppemist ja Jeesuse kui ohvri ja armuandmise alust.<sup>85</sup>

Kokkuvõttes oli Jeesuse ristimine sündmus, milles toimus Jeesuse, kui Pühade kirjade poolt kuulutatud Messia, esitlemine ja ka Johannese isiku autoriteedi tunnustamine. Oma ristimisel samastas Jeesus ennast patuse inimkonnaga, olles patuohver nende eest. Läbi ristimise samastas Jeesus end patuse inimese surmava saatusega ning läbi ristimise samastab patune inimene ennast Jeesuse elu ja õigusega. See on Jumala töö ja otsus, et Ta lasi Jeesusel ennast inimkonnaga samastada ja inimesel ennast Jeesusega samastada. Inimene oma tahte ja tegudega ei saa sellist reaalsust tekitada.

## 2.4 Ristimine apostlite tegudes

Evangeeliumide lõpus annab Jeesus käsu: “Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse.” (Mt 28:19). Apostlite tegude raamatust saab lugeda, kuidas seda käsku ellu viidi. Üks kõige üldtunnustatumaid ristimise alustekste Apostlite tegude raamatus on Ap 2:38: “Parandage meelt ja igäüks teist lasku ennast *ristida* (*baptisthētō*, βαπτισθήτω) Jeesuse Kristuse nimesse oma pattude andeksandmiseks, ning siis te saate Püha

---

<sup>82</sup> Murray, *Baptism in the New Testament*. 65 (tõlgitud inglise keelest)

<sup>83</sup> Roosimaa, *Raamat ristimisest*. 41

<sup>84</sup> Ferguson, *Baptism in the first five centuries*. 122

<sup>85</sup> Roosimaa, *Raamat ristimisest*. 40



Vaimu anni.” Narratiivselt järgneb see tekst Peetruse jutlusele, mille tulemusel küsivad Peetruse kuulajad: “Mida me peame tegema, mehed-vennad?” (Ap 2:37).

Üks põhjus, miks Ap 2:38 on kristliku ristimise mõistmise seisukohalt oluline tekst, seisneb tõsiasjas, et antud kirjutises on ristimine esitatud peateemana. Kui vaadelda epistleid, siis on ka sealsetes tekstides mitmeid viiteid ristimisele, kuid enamjaolt on ristimine seal sees kõrvalteemana, mis toetab autori peateemat. Näiteks Rm 6 on räägitud ristimisest, kuid tekst ise peateemana käsitleb pattu ja armu. Roosimaa kommenteerib seda temaatikat järgnevalt: “Kui võrrelda nelipühapäeval toimunud ristimise kirjeldust teiste Uues Testamendis olevate kristliku ristimise kirjakohtadega, siis lisaks pärimusloolisele küljele eristub see ka sellel põhjusel, et see on seal esitatud peateemana.”<sup>86</sup> Kui vaadelda Johannese ristimises olevaid elemente ja kõrvutada need Ap 2:38 oleva kirjelduse ja sisuga, siis saab tõdeda, et algkristlik ristimine on saanud oma tähenduse Johannese ristimisest. Järgnevalt nelipühapäeva ja Johannese ristimise võrdlus:

<b>Ap 2:38 ristimise elemendid:</b>	<b>Johannese ristimise elemendid:</b>
Meeleparanduse kuulutus.	Johannese kuulutus oli meeleparanduse kuulutus.
Üleskutse lasta ennast ristida.	Selles kuulutuses oli üleskutse lasta ennast ristida.
Seos pattude andestusega (ristimine toimus pattude andekssaamiseks või seoses pattude andekssaamisega).	Ristimine toimus seoses pattude andestusega.
Püha Vaimu anni saamise tõotus.	Ristimisel oli seos Püha Vaimu saamisega. Inimesed lasksid end ristida lootuses, et Johannese poolt kuulutatud Tulija ristib neid hiljem ka Püha Vaimuga. Neist said Püha Vaimuga ristimise kandidaadid.

<sup>86</sup>Peeter Roosimaa, “Algkristliku ristimise tähendus lähtudes Johannese ristimisest”. 25. [[https://usuteadus.ee/wp-content/uploads/2011%20\(62\)/Roosimaa.pdf](https://usuteadus.ee/wp-content/uploads/2011%20(62)/Roosimaa.pdf)], külastatud 20.11.20.

Seos Kristuse Jeesuse isikuga. Ristimine toimus seoses Jeesuse nimega.	Näilikult kuulus viies element, seos Kristuse Jeesuse nimega, üksnes kristliku ristimise juurde, kuid tegelikult toimus ka Johannese ristimine, arvestades Jumala saadiku tulekut. Siis aga ei olnud tema nimi veel teada, ka polnud Tulija isik nii selgesti mõistetud ega defineeritud.
--	---

87

Eelnevast lähtudes on näha, kuidas Ristija Johannese sõnumi sisu langeb sisuliselt üks ühele kokku Peetruse üleskutsega nelipühapäeva ristimisel. Kõige otsesema lugemisega saab Ap 2:38 tekstist järeldada, et meelearandus ja üleskutse lasta ennast ristida on eesmärgiga, et saada patud andeks. Ferguson toob välja tõsiasja, et grammatiliselt võib proovida eraldada meelearanduse ja ristimise seostades pattude andestuse üksnes meelearandusega, kuid algkristlikus kirjanduses ja ka Septuagintas on Ap 2:38 olev grammatiline vorm tavapärane, ning selle kasutus on selleks, et rõhutada indiviidile teha seda, mis tekstis kästus on.<sup>88</sup> Ehk siis antud üleskutses on meelearandus ja ristimine omavahel seotud. Selleks, et parandada meelt, on vaja ka lasta ennast ristida. Sama kinnitab ka Roosimaa: “Johannese ristimise kirjelduse juures näitab preesensi partitsiip ἐξομολογούμενοι (Mk 1:5; paral Mt 3:6) patutunnistuse kuulumist ristimistoimingu juurde. Just patutunnistusel oli ristimise tähendust kujundav osa.”<sup>89</sup> Ristimise tegevus ise oli sellest tulenevalt osa meelearandusest. Tuleb ka korrata, et meelearandus antud kontekstis ei tähenda ilmtingimata koheselt moraalsema elu elamist, vaid, nagu ka eelpool põhjendatud sai, oli meelearandus pöördumine Jumala tahte poole, soov taastada rikutud suhe Jumalaga ja astumine uue lepingu alla.

Kuigi ristimine on osa meelearanduse kogemusest, siis ristimine iseeneses inimest pattudest puhtaks ei teinud. Jeesuse Kristuse ristisurm oli see alus, millele tuginedes isik oma vahekorra Jumalaga taastatud sai. Ristimine ei saanud olla pesemisriitus, kuna ristimise tegu iseeneses

<sup>87</sup> Roosimaa, “Algkristliku ristimise tähendus lähtudes Johannese ristimisest”. 27-28. [[https://usuteadus.ee/wp-content/uploads/2011%20\(62\)/Roosimaa.pdf](https://usuteadus.ee/wp-content/uploads/2011%20(62)/Roosimaa.pdf)], külastatud 20.11.20.

<sup>88</sup> Ferguson, *Baptism in the first five centuries*. 168

<sup>89</sup> Roosimaa, “Algkristliku ristimise tähendus lähtudes Johannese ristimisest”. 28. [[https://usuteadus.ee/wp-content/uploads/2011%20\(62\)/Roosimaa.pdf](https://usuteadus.ee/wp-content/uploads/2011%20(62)/Roosimaa.pdf)], külastatud 20.11.20.

pattude andestust ei garanteerinud. Roosimaa kirjutab: “Pattude andestus kuulus uue lepinguga liitumise juurde. Selleks andis ristitav end Kristuse või Jumala Isa, Poja ja Püha Vaimu kui kõigekõrgema kohtu meelevalda.”<sup>90</sup> Inimese meeleparandus, pöördumine Jumala poole oli see, mis andis inimesele patud andeks ja selle andeksandmise aluseks oli Jeesuse Kristuse ristisurm ja ülestõusmine, seepärast on oluline usk Jeesusesse Kristusesse.

Murray toob välja tõsiasja, et kui vaadelda ristimise erinevaid tekste Apostlite tegude raamatus, siis tuleb välja sealt ka aspekt, mille üle tihti ei mõelda. Et ristimine on “alistumise instrument”.<sup>91</sup> Ta väidab, et ristimistoimingus peaks olema näha inimese selget alistumist Jumala tahtele ja soovidele. Ristimises Jumalaga vaenujalal olev inimene otsekui langetab oma käed täielikus alistumises ja siseneb rahuusse.<sup>92</sup> Jumalaga rahu soovimine on ka osa meeleparandusest, nagu juba vaadeldud sai. See sobib hästi kokku ka Ap 2:38 narratiiviga, kus Peetruse sõnumi kuuljad küsivad meeleheitlikult, mida nad tegema peavad lähtudes Jumala tegudest Jeesuses Kristuses. Võttes ka arvesse, et tollel hetkel olid kuulajad juudid, kes olid teadlikud Moosese Seaduse õiguskorrast ehk lepingust, mille Jumal Iisraeliga tegi, muutub arusaadavamaks ka ristimine kui uue lepingu alla astumine. Ristimistoimingu läbi asetab Jumal inimese uue lepingu õiguskorra alla. Murray kirjutab: “Issanda Jeesuse nimi hüütakse üle ristitava. Nõnda ta pühendab ennast Issandale ja on Tema jaoks kohandatud; kuna see on tehtud Issanda käsul, siis tuleb seda kohandamist vaadelda kui inimese kohandamist Tema poolt. See eeldab efektiivset tegu, mille kaudu Messias asetab ristitava enda alluvate hulka ja määrab talle koha Jumala kuningriigis.”<sup>93</sup> Ka Peeter Roosimaa juhib tähelepanu uue lepinguga liitumisele. Ristimine dokumenteerib inimese surma ja surnuna olles on isik juriidiliselt vabastatud Moosese Seaduse õiguskorra alt.<sup>94</sup> Siinai leping kehtis inimesele tema eluajal, kuid ristimises on isik juriidiliselt surnud, mis tähendab, et ta saab täieõiguslikult astuda uue lepingu alla.

Nõnda nagu Johannese ristimisel oli Püha Vaimu tuleku ootus ja nagu ka Jeesuse enda ristimisel langes Püha Vaim talle peale nagu tuvi, on ka Peetruse üleskutsesest kirjutatud, et peale ristimist

---

<sup>90</sup> Roosimaa, *Raamat ristimisest*. 65

<sup>91</sup> Murray, *New Testament Baptism*. 102

<sup>92</sup> *ibid.*, 102

<sup>93</sup> Murray, *New Testament Baptism*. 102 (tõlgitud inglise keelest)

<sup>94</sup> Roosimaa, “Algkristliku ristimise tähendus lähtudes Johannese ristimisest”. 33.

[[https://usuteadus.ee/wp-content/uploads/2011%20\(62\)/Roosimaa.pdf](https://usuteadus.ee/wp-content/uploads/2011%20(62)/Roosimaa.pdf)], külastatud 20.11.20.

saavad ristitavad Püha Vaimu anni. Murray juhib tähelepanu sellele, et Püha Vaimu anni saamine ei pruugi järgneda koheselt ristimissündmusele.<sup>95</sup> Kui vaadelda laiemalt ka Apostlite tegude narratiivi, siis on seal näha, et Püha Vaimu tulek inimese või inimeste peale ei vasta alati Ap 2:38 kirjeldatud mustri. Näiteks nelipühal tuli Vaim jüngrite peale ilma ristimiseta (Ap 2:1-4). Samaarlased saavad ristitud Filippuse poolt, kuid nad ei saa koheselt Vaimu. (Ap 8:12). Korneeliuse puhul langeb Vaim esmalt inimeste peale ja siis nad ristitakse (Ap 10:44-48). Etioopia eunuhhi ristimise puhul pole Püha Vaimu üldsegi nimetatud. Tema puhul on vaid kirjutatud, et “ta läks oma teed edasi rõõmuga” (Ap 8:39). Nimetatud olukordadest saab järeldada, et Ap 2:38 ei pruugi olla normatiivne iga olukorra jaoks. Samas tuleb arvestada, et igas eelnevalt nimetatud sündmuses on aga Vaim ja ristimine ära nimetatud, isegi kui nende järjekord pole üheselt selge. Nelipühapäeval esmasel Püha Vaimu langemisel ei ole täpsustatud, kas Vaimu saanud olid ristitud või mitte, kuid võib spekuloida, et antud isikud olid vastu võtnud Johannese ristimise, mille tulemusel olid need isikud Messia ootuste ridades ja olid ka valmis võtma vastu “Vaimuga ristimist” nagu ka Johannes kuulutas. Kes said ristitud, pidid saama Vaimu anni ja kes olid juba Vaimu saanud, suunati ristimisele Jeesuse Kristuse nimesse- on üldine arusaam Apostlite tegude raamatus. Ajaraam ristimise ja Vaimu anni saamise vahel ei ole täpsustatud. Samuti on küsimus, et kas Vaimu and tähendab Vaimu ise või andi, mida Vaim annab? Ferguson põhjendab, et Vaimu and on Püha Vaim ise, ehk et ristimisele järgnevalt oli ootus, et isikud võtavad vastu Püha Vaimu enda.<sup>96</sup> See ei tähenda, et enne ristimist oleks isikul puudunud mingigi seos või kokkupuude Püha Vaimuga, kuna on selge, et Püha Vaim on aktiivne inimese pöördumise protsessis.

Üks viis põhjendada ristimissündmuste erisusi Apostlite tegude raamatus on nende sündmuste endi eripära. Näiteks Samaarlaste pöördumise puhul on tekstis selgelt eeldatud, et pöördumise normatiivne muster on: meeleparandus, usk, ristimine ja Vaimu saamine. Sellest tulenevalt saab mõista ka apostlite üllatumist, kui nad näevad paganaid Püha Vaimu vastuvõtjatena, mille tunnuseks tol hetkel oli uute keelte rääkimine. Selliselt on see olukord sarnane nelipüha sündmusele raamatu alguses. Ferguson väidab, et samaarlaste olukord võis olla selline, kuna oli vajalik apostli kohalolu, kes saaks selgelt tunnistada, et evangeeliumi sõnum laieneb selgelt ka

---

<sup>95</sup> Murray, *New Testament Baptism*. 105

<sup>96</sup> Ferguson, *Baptism in the first five centuries*. 169

paganatele.<sup>97</sup> Selliselt võib ka põhjendada Korneeliuse pöördumist. Tuleb ka silmas pidada, et antud sündmuste erisustes tuleb arvestada ka Jumala enda vabadusega. On oht langeda kindlasse vormi ootusega, et kui vorm korrektselt täidetakse, siis on Jumal kohustatud vastama. Selle kohaselt on Vana Testamendi prohvetid rahvast tugevalt manitsemas. Näiteks Jesaja manitses Iisraeli, et nad küll teatud korra järgi täitsid Siinai lepingu nõudeid, kuid oma südamega nad kaasas polnud (Js 1:11-20). Arvestades Jumala kohaloluga inimese pöördumises ja ristimises on olulisem inimese enda usutunnistus kui talituse kord.

Kiire ekskursina puudutan kahte ristimissündmust Apostlite tegude raamatus, kus otseselt pole kirjeldatud Vaimu saamist. Üks selline oli Etioopia eunuhhi ristimine. Püha Vaim on teksti narratiivis küll sees, kuid ainult seoses Filippusega. Ferguson juhib tähelepanu, et Codex Alexandriuse käsikirjas on olnud sees tekst, mis ütleb loo lõpus, et ka eunuhh sai täis Püha Vaimu.<sup>98</sup> Kuid see tekst võis olla hilisem lisand, et näidata ka selle ristimise juures sarnast mustrit Ap 2:38 tekstiga. Ka Pauluse enda ristimine on sündmus, kus ei ole eraldi kirjeldatud Püha Vaimu saamist või Vaimuga täitumist. Samas on aga tekstis kirjeldatud Hananiase sõnad, kui ta asetab käed Pauluse peale. “Saul, vend, Issand on mu läkitanud - Jeesus, kes end sulle näitas teel, mida mööda sa tulid, et sa jälle näeksid ja saaksid täis Püha Vaimu.” (Ap 9:17). Sellele järgnevalt kirjutab Luukas, et Paulus (tol hetkel veel Saulus) sai tagasi oma nägemise ja lasi ennast ristida (Ap 9:18). See, kas Paulus reaalselt sai Püha Vaimu, ei ole tekstis üheselt selge, kuid seda võib tugevalt järeldada. Võttes arvesse Püha Vaimu anni saamise ja ristimise sündmusi Apostlite tegude raamatus kirjutab Murray: “Kuigi ristimine ja Püha Vaim on väga lähedaselt seotud, tuleb anda maad Jumala vabadusele Vaimu andmisel.”<sup>99</sup>

Kokkuvõttes saab Apostlite tegude raamatu põhjal kinnitada, et algkristlik ristimine on suuresti saanud oma tähenduse Ristija Johannese ristimisest. Ristimine toimus seoses meelearanduse ja pattude andestusega Jeesuse Kristuse nimesse, millele pidi järgnema Püha Vaimu saamine, kuid ristimistalitus iseeneses pattude andestust ei taganud. Jeesuse Kristuse ristisurm ja ülestõusmine on pattude andestuse õiguslik alus. Ristimise sündmus on osa meelearanduse kogemusest. Ristimine markeeris inimese üleminekut uue lepingu õiguskorra alla. Püha Vaimu saamine ei

---

<sup>97</sup> Ferguson, *Baptism in the first five centuries*. 171

<sup>98</sup> *ibid.*, 173

<sup>99</sup> Murray, *New Testament Baptism*. 120 (tõlgitud inglise keelest)

järgnenud alati ristimise sündmusele. See oli küll eeldatud, et ristimise tulemusel saab inimene Püha Vaimu anni, kuid Jumala vabadusega arvestades tuleb tõdeda, et Vaim võib langeda ka inimese peale enne või siis hiljem pärast ristimise sündmust.

## 2.5 Järeldused ristimistähenduse uurimusest

Võttes arvesse eelnevast analüüsist esiletulnut võib esmalt tõdeda, et ristimistalitus on oluline osa kristliku elu praktikast. See on selgelt eeldatud sündmus ja tegu. Apostlite endi puhul on küsimus lahtine, kas nad ise olid/said ristitud, kuid lugedes Apostlite Tegude raamatu sündmusi on üheselt selge, et ristimine kuulus evangeelse kuulutuse ja pöördumise juurde. Jagati sõnumit Jeesuse tehtud tööst, ehk evangeeliumi ja selle sõnumi vastuvõtmisel eeldati inimese ristimist Jeesuse Kristuse nimesse. Nagu ka eelpool vaadeldud sai, siis on algkoguduse keskne ristimise kirjakoht Ap 2:38. Sellest lähtuvalt on ristimine sündmus, mis järgneb inimese meeleparandusele ja usu tunnistamisele.

Antud uurimus soovib anda selgemat vastust küsimusele “Kas ja mida teeb Jumal inimese ristimisel?” Lähtudes erinevatest tähendusväljadest, mis analüüsist on välja tulnud, saab näha ristimist sündmusena, kus fenomenoloogiliselt on aktiivne inimene (inimene tunnistab usku ja astub vabatahtlikult ristimisvette), kuid vaimulikult on aktiivne Jumal. Kui Jumala kohalolu ristimistalituses poleks, muutuks sündmus lihtsalt inimese vette kastmiseks. Kui aga Jumal on ka ristimissündmuses tegev, siis ei saa ristimistalitust pidada puhtalt sümboolseks toiminguks, mis on otsekui taaslavastus juba toimunud muutusest. Selliselt tuleb nimetada ristimist armuvahendiks või ka sakramendiks. 1912. aasta Baptisti koguduste usutunnistus nimetab samuti ristimist armuvahendiks.<sup>100</sup> Ka Murray jõuab järelduseni, et lähtudes Uue Testamendi arusaamast ristimise osas peab tunnistama, et see tegu on sümbol, milles on vägi, ehk sakrament.<sup>101</sup>

Lähtudes ristimisest kui armuvahendist saab välja tuua mitmed elemendid, mis Uue Testamendi autorid omistavad sellele. Näiteks: pattude andestus (Ap 2:38); pattudest puhtaks saamine (Ap 22:16, 1Kr 6:11); ühendus Kristusega (Gl 3:27); ühendus Kristuse surma ja ülestõusmisega (Rm

---

<sup>100</sup> *Baptisti koguduste usutunnistus ja põhiseadus Pühakirja tunnistusega*, 39

<sup>101</sup> Murray, *New Testament Baptism*. 263

6:3, Kl 2:11); Vaimu saamise tõotus (Ap 2:38); armu, et elada Jumala tahte kohaselt (Rm 6, Kl 3) ja vabastamist kurjuse jõudude käest (Kl 1:13).<sup>102</sup> See eeldab ka, et usku tunnistav inimene, kes ei soovi ristitud saada, teatud mõttes keeldub osa saamast sellest eelnevast, mis omakorda asetab küsimuse alla inimese meelearanduse, kuna meelearandus on selge soov pöörduda Jumala poole ja alluda Jumala tahtele. Samuti on Jeesuse enda ristimine tugevaks tunnistuseks ristimise olulisusest. Kui Jeesus, kes reaalsuses ei vajanud ristimist, sai ristitud, siis kui palju enam vajab seda tavaline inimene. Arvestades eelneva uurimusega peab tõdema, et Uue Testamendi teoloogia kohaselt on ristimine vahend või tegu, mille kaudu Jumal osutab erilist armu ja väge ristitavale. Tuleb aga mees hoida, et ristimine on oluline mitte teo enda, vaid Jumala kohalolu tõttu. Kui ristimissündmus iseeneses kingiks inimesele erilist armu, siis oleks tegu maagiaga. Murray aga rõhutab, et ristimises olev vägi või toime tuleneb otseselt Jeesuse Kristuse ülestõusmisest.<sup>103</sup>

Tuntud piibliõpetaja, David Pawson, näeb Ap 2:38 teksti normatiivsena kristlikus kuulutustöös.<sup>104</sup> Ehk kogu kristlik praktika peaks lähtuma tolle kirjakoha muustrist: kuulutus, kuulutuse vastuvõtmine meelearanduse ja usu kaudu, ristimine ja Püha Vaimu anni saamine. Samuti mõistab Pawson väga tugevalt pattude andestust seoses ristimisega, põhjendades, et läbi ristimise puhastab Jumal inimese patust ja annab talle uue alguse.<sup>105</sup> Eelneva uurimuse põhjal saab aga tugevalt järeldada, et ristimine iseeneses ei puhasta inimest patust, ega anna talle patte andeks. Jeesuse ristisurm ja ülestõusmine on see õiguslik alus, mille kaudu Jumal saab inimesele andeks anda. Selles temaatikas on ristimine osa meelearandusest, nii nagu põhjendatud sai. Meelearanduse üks osa on ristimine, ehk nõustumine Jumala hinnanguga inimese olukorrale ja selge allutamine ennast Jumala kohtuotsuse alla. Sellest lähtuvalt saab kinnitada, et ristimissündmuse kaudu inimene sisuliselt ütleb: “mina olen eksinud ja Jumal on õige, ma soovin alistuda ja alluda Jumala tahtele.” Ka baptisti teoloog Nigel Wright mõtestab Ap 2:37-42 narratiivi üldise muustrina inimese usule tulemises, kuid ta tõdeb ka, et see ei välista nn teisi ülalt sündimise viise.<sup>106</sup> Kuigi inimese usule tulemine ei pruugi vastata Uue Testamendi normatiivsele muustrile, ei tähenda see automaatselt, et see inimene on ilma jäänud Jumala armust oma elus.

---

<sup>102</sup> Murray, *New Testament Baptism*. 264

<sup>103</sup> *ibid.*, 265

<sup>104</sup> David Pawson, *Explaining New Testament Baptism*, Anchor Recordings LTD, 2018. 30-31

<sup>105</sup> *ibid.*, 31

<sup>106</sup> Nigel Wright, *Free Church Free State: The Positive Baptist Vision*. UK: Paternoster Press, 2005. 77

Õndsuslooliselt on Uue Testamendi teoloogias pattude andestus ja pattudest vabanemine olulisel kohal. Kuid patust vabanemine ja patu andekssaamine on kaks erinevat asja. Kristuse ristisurm annab inimesele patud andeks, kuid iseenesest see pattudest ei vabasta. Lugesdes aga erinevaid tekste ristimise kohta saab järeldada, et ristimistalitus on üks samm inimese patust vabanemisele. Sai ka välja toodud tõsiasi, et Uues Testamendis on seotud ristimist vabanemise ja armuvahendina, mis võimaldab inimesel elada Jumala tahte kohaselt. Mõeldes lunastuse kui protsessi üle, muutub ristimise Jumalapoolne mõju arusaadavamaks. Ristimises allutab ennast inimene Jumala tahtele ja ta saab usulist kinnitust, et Jumala arm on tema elus. Kuid allumine Jumala tahtele eeldab ka elu trajektoori muutmist. Seda kinnitab ka matmise motiiv ristimises. Inimene on vanale elule maha maetud, mis tähendab endise suunaga lõpparve tegemist. Roosimaa juhib tähelepanu inimese meelearanduse väljendusele. “Juutluses oli väljakujunenud praktika, et inimese usulised otsused, tema meelearandus, enda üleandmine Jumala meelevalda jms väljendus mitmesugustes religiooniõiguslikes toimingutes.”<sup>107</sup> Ristimine on selliselt Jumala poolt seatud toiming, mille kaudu markeerida ka inimese meelearandust ja teha selge lõpparve minevikuga. Roosimaa kirjutab: “Kristlaseks saamise puhul oli selline õigustoiming ristimine. Ristimine oli religiooniõiguslik märk sellest, et minevikuga on tehtud lõpparve. Selle kohta ütleb Paulus, et me oleme patule surnud ja maha maetud (Rm 6:2-4).”<sup>108</sup> Ristimise kaudu saab inimene kinnitust pattude andestusest ja liigub edasi patust vabanemise suunal. See on elukestev protsess, mida nimetatakse ka pühitsuseks. Wayne Grudem oma süstemaatilises teoloogias seob samuti ristimise ja patust vabanemise idee. Ta näeb Rm 6 tekstis tõsiasi, et ristitav on koos Kristusega maetud ristimise kaudu, mille tõttu on tal võimalus osa saada Kristuse ülestõusmise väest ja see vägi on see, mis aitab inimesel järk-järgult saada võitu patu üle.<sup>109</sup> Lisaks sellele näeb Grudem ka, et Kristuse ülestõusmise vägi annab inimesele väge ka täita ülesandeid kristlikus teenimistöös ja elus.<sup>110</sup> Ehk, et ristimise kaudu saab ristitav erilist jõudu ja armu, et elada kristlikku elu.

---

<sup>107</sup> Roosimaa, *Raamat ristimisest*. 58

<sup>108</sup> *ibid.*, 58-59

<sup>109</sup> Wayne Grudem, *Systematic Theology: An introduction to Bible doctrine*. UK: Inter-Varsity Press, ja USA: Zondervan Publishing House, 1994. 563

[[https://fbcfairburn.com/app/uploads/2015/04/Systematic\\_Theology\\_-\\_Wayne\\_Grudem.pdf](https://fbcfairburn.com/app/uploads/2015/04/Systematic_Theology_-_Wayne_Grudem.pdf)], külastatud 08.02.21.

<sup>110</sup> *ibid.*, 564



Matteuse evangeeliumi lõpus olev korraldus käsib ristida Isa, Poja ja Püha Vaimu *nimesse*. Ka Ap 2:38 käsib Peetrus inimesi ristida Jeesuse *nimesse*. Lähtudes sõna “ristima” sõnalisest tähendusest võib potentsiaalselt mõista toimingut kui “sisse kastma Jeesuse nimesse”, või “Jeesuse nimesse kastmist”. Hollmann pakub välja, et kui tõlkida sõna ‘ristima’ fraasisga ‘sisse kastma’, siis saab väljend ‘Jumala nimesse kastmine’ teise vaimuliku mõõtme või tähenduse.<sup>111</sup> Kuid sõna *baptizo* ei oma kristlikus ristimistoimingus ilmtingimata sellist spetsiifilist tähendust. Kultuur ja nähtus on see, mis annab sõnale vastava tähenduse ja saab ka järeldada, et kristlik ristimistoiming ei saa oma tähendust sõnast *baptizo*, vaid tegu ise annab sellele sõnale tema sisu ja tähenduse. Uue Testamendi tekstides on *nimesse* ristimise tekstides kasutatud kolme erinevat eesliidet: *en*, *eis* ja *epi*.<sup>112</sup> Küsimus tekib, et kas erinevad eesliited tähendavad ka erinevat tähendust vastavates kirjakohtades. Lähtuvalt väljatoodud eesliidetest näitab Roosimaa ristimiskirjakohtade mõtestamise võimalusi järgnevalt:

- ristimine toimub Kristuse Jeesuse või Kolmainu Jumala nimel, volitusel ja ülesandel;
- see toimub silmas pidades Kristust Jeesust või Kolmainu Jumalat, arvestades Jumala kohalolu;
- see toimub arvestades Kristuse-keskset õiguskorda, uut lepingut, toetudes kõigele sellele;
- ristimise mõte on saada koos Kristusega maha maetud.<sup>113</sup>

Lähtudes eelnevast uuringust võib järeldada, et primaarne tähendusväli on ristimine Jeesuse Kristuse *nimel*. See tähendab, et arvestades Jeesuse tehtud tööd, uut lepingut, Jumala õiguskorda. Kuigi eestikeelses Piiblis on fraas “Jeesuse nimesse”, siis on selle otsene tähendus arvestades eelnevaid mõttekäike problemaatiline. Ristimine toimus otseselt vee sisse. Või on vesi see meedium, mille kaudu inimene asetatakse Jeesuse nime sisse? Selliselt saab ristimist näha riitusena, mis ühendab inimese Jumalaga, kuid seda temaatikat on keeruline vaadelda “teaduslikult”, kuna füüsiliselt on talitus ikkagi inimese kastmine vette. Lars Hartman järeldab samuti enda uurimuses, et ristimisvormelit tasub mõista pigem “ristimine Jeesuse Kristuse *nimel*”, kuna väljend *nimesse* ei ilmu kreeka keelses Septuagintas ja samuti on see tolleaegses

---

<sup>111</sup> Hollermann, „How is Baptism Defined by Greek Dictionaries?”

[<http://truediscipleship.com/how-isbaptism-defined-by-greek-dictionaries-3/>], 10.02.21

<sup>112</sup> Ferguson, *Baptism in the first five centuries*. 182 ja Roosimaa, *Raamat ristimisest*. 103-104

<sup>113</sup> Roosimaa, *Raamat ristimisest*. 113

kreeka keeles vähe kasutatud väljend, mis pidavat esinema ainult panganduse maailmas.<sup>114</sup> Sõna *baptizo* ei olnud Uue Testamendi ajal uus sõna, mis võeti ristimistalituse kirjeldamiseks kasutusele. Kuna see sõna esines toleaeagses kultuuris mitmes erinevas kontekstis, siis oli vaja ka eristada kristlikku ristimist teiste usundite praktikatest.<sup>115</sup> Üks selline viis võiski olla kasutada Jeesuse nime. Ristimine, vette kastmine Jeesuse *nimel*, *autoriteedil*. Nõnda tasub mõtestada ristimistalitust kui toimingut, mis toimub Jumala antud korraldustel ja arvestades Jumala enda kohalolu. Talitus saab oma tähenduse Jeesuse tehtud tööst lähtuvalt ja lastes ennast ristida Jeesuse *nimel* tunnistab isik Jumala autoriteeti, õiguskorda ja hinnangut inimkonnale. Inimene allutab ennast Jumala kohtu ja autoriteedi alla. See tähendus läheb kokku ka Johannese ristimise tähendusega.

Samas tuleb arvestada toleaeagse *baptizo* laialdase keelekasutusega. Chase'i sõnul oleks ikkagi korrektsem mõtestada 'ristimist nimesse' kui 'nime sisse kastmist'. Tema sõnul läheb see idee kokku ka 'Kristuses' olemisega, mis samuti Uues Testamendis sees on. Nii saab näha ristimist Issanda nimesse, kui inimese asetamist Kristusesse.<sup>116</sup> Ta sõnastab seda järgnevalt: "Nõnda nagu vesi ümbritseb inimest, ümbritseb teda ka Kristus. Seetõttu on ta edaspidi 'Kristuses'."<sup>117</sup> Kuid kui kõrvutada seda ideed eelneva mõttekäiguga, siis tuleb järeldada, et korrektsem on vormel *Jeesuse nimel*. Seda järeldust toetab keeleline ja teoloogiline analüüs.

Tasub peatuda rohkem lunastuse kui protsessi juures. Kui ristimise üks oluline tähendusväli on seostamine end Jeesuse surma ja ülestõusmisega, siis tekib küsimus, et kas ilma ristimata ei saa olla seotud Jeesuse elu ja surmaga? Kui ristimistalitus iseeneses seoks inimese mingil viisil Kristusega nõnda, et ilma ristimata ei ole inimene seotud Jeesuse elu ja surmaga, siis saab järeldada, et ilma ristimata ei ole võimalik saada pattude andestust ja osa tulevases ülestõusmisest nii nagu Uue Testamendi teoloogia õpetab. Tuginedes eelnevale uurimusele peab tõdema, et ristimissündmus ei ole see, mis inimesele patud andeks annab ja tema Jumala juurde toob. Jeesuse Kristuse ohvrisurm ja ülestõusmine on see alus, mis annab inimesele patud andeks

---

<sup>114</sup> **Lars Hartman**, *Into the Name of the Lord Jesus: Baptism in the Early Church*, Edinburgh: T&T Clark LTD, 1997. 38

<sup>115</sup> Hartman, *Into the Name of the Lord Jesus*. 44

<sup>116</sup> **Chase**, "The Lord's Command to Baptise (St Matthew XXVIII 19)". 505. [[https://biblicalstudies.org.uk/pdf/jts/006\\_481.pdf](https://biblicalstudies.org.uk/pdf/jts/006_481.pdf)], külastatud 10.02.21

<sup>117</sup> *ibid.*, 505 (tõlgitud inglise keelest).

ja toob ta Jumala juurde ning läbi meeleparanduse ja usu saab inimene sellest osa. Mis roll on ristimisel siis lunastuse juures? Uus Testament kõneleb lunastusest või päästest vähemalt kahes vormis: hetkeline ja progressiivne. Läbivalt aga kirjeldab Uus Testament nn päästvat usku kui jäävat usku, mis loodab Jumala peale surmani. Mõned tekstid selle jaoks on: Jh 3:16 (kes jääb uskuma, ei hukku), Mt 24:13 (kes lõpuni vastu peab, pääseb), Hb 3:14 (hoia kinni lootusest, mis alguses oli). Seda silmas pidades saab mõista ristimist kui ühte olulist sündmust selles protsessis ja sellest sündmusest teadlik keeldumine on keeldumine osalemisest päästval teekonnal. Nii on ka arusaadavam ristimine kui tegu, mille kaudu inimene astub täieõiguslikult Jumala uue lepingu alla ja saab osaks Jumala uuest kogukonnast. Tunnistades küll usku, kuid keeldudes allumast ristimiskorraldusele, keeldub inimene astumast uue lepingu õiguskorra alla ja usukogukonna sekka. Ilma ristimiseta ei saa ka inimene osa Jumala pakutavast armust, mida Uus Testament selgelt kirjeldab erinevates tekstides (vt peatüki alguses väljatoodud kirjakohti). Baptisti teoloog Paul S. Fiddes näitab ka, et ristimist saab näha kui ühte osa usuelu protsessist. Ta sõnastab samuti lunastust kui elukestvat protsessi, kus inimest muudetakse Jumala sarnaseks nii nagu Jeesus seda oma isikus on kujutanud.<sup>118</sup>

Eelnevatest mõttekäikudest tulenevalt on näha, et ristimisel on oluline osa ka usukogukonnaga liitumisel. Uus Testament nimetab usukogukonda ka Kristuse ihuks. Pauluse kirjades on mitmeid tekste, kus on kasutatud sellist võrdpilti. Murray kirjutab: “Ristimine Kristusesse on ristimine kogudusse; see ei saa olla teisiti, kuna Kogudus on Kristuse ihu.”<sup>119</sup> Nii nagu Johannese ristimisel astusid ristitavad Jumala kuningriigi ootuste ridadesse, astuvad kristlikku ristimist vastu võttes inimesed Jumala kuningriigi liikmeteks. Paulus kasutab paralleeli, kus ta kirjeldab inimesi olevat kas siis Aadamas või Kristuses. “Sest nõnda nagu kõik inimesed surevad *Aadamas*, nõnda tehakse ka kõik elavaks *Kristuses*” (1Kr 15:22). Tekst ise küll ei räägi ristimisest, kuid ristimises endas on olemas motiiv, kus inimene astub ühest õiguskorrast teise. Fiddes kinnitab sarnast ideed ristimises, kus läbi ristimistalituse võetakse usku tunnistanud isik koguduse osadusse. Lisaks rõhutab ta ka kollektiivsust selle sündmuse juures, kuna koguduse osadusse astumine on tahestatmata seotud teiste inimestega.<sup>120</sup> Selliselt on ristimine ka teatud piiripost, mille ületamine avab inimese vaimulikule elule uued võimalused ja/või väljakutsed.

---

<sup>118</sup>Paul. S Fiddes, *Tracks and Traces: Baptist Identity in Church and Theology*. UK: Paternoster Press, 2006. 147

<sup>119</sup> Murray, *New Testament Baptism* 279 (tõlgitud inglise keelest)

<sup>120</sup>Fiddes, *Tracks and Traces*. 125-126

Nigel Wright rõhutab ka seda aspekti ristimises. Tema sõnul saab näha inimesi nn salakristlastena, kuid ristimise hetkel muutub nende pühendumine avalikuks ja sellega kaasneb Jumala autoriteedi tunnistamine nende eludes, millele võib järgneda ka tagakius.<sup>121</sup>

## 2.6 Kokkuvõtte eksegeetilisest uurimusest

Ristimine on Uue Testamendi teoloogias oluline talitus, mida on selgelt eeldatud usulise pöördumise juures. Selle algkeelne sõna on *baptizo*, mis tähendab “sisse kastma”, “vette kastma”, “uppuma”, “ülekoormatud olema”, “puhastama”, “pesema”. Lähtuvalt Uue Testamendi teoloogilisest ja kultuurilisest kontekstist sobib *baptizo* tähenduseks ka “matma”.

Kristlik ristimine saab oma tähenduse Johannese ristimisest. Ristija Johannese ristimine oli meeleparandusristimine seoses pattude andestusega. Ristitav tunnistas oma süüd, Jumalaga lepingu rikkumist ja allutas ennast Jumala kohtuotsuse alla. Johannese ristimine toimus Tulija ehk Jeesuse ootust silmas pidades. Saades osa sellest ristimisest, astus inimene Jumala kuningriigi ootuste ridadesse. Pattude andestuse alus ei olnud mitte Johannes, vaid Jeesuse Kristuse tulevane ohvrisurm ja ülestõusmine. See talitus viidi läbi inimese vee alla kastmisega.

Kristliku ristimise üldtunnustatud alustekst on Ap 2:38. See tekst kinnitab, et kristlik ristimine säilitas Johannese ristimise sisu. Kristlik ristimine on meeleparandusristimine, kus ristimine on osa meeleparanduse kogemusest. Ristimine on tugevalt seotud ka Püha Vaimu saamisega. Kes said Vaimu, said ristitud ja kes said ristitud, said Vaimu. Ajaraami Vaimu saamise ja ristimise vahel ei ole täpsustatud. Ristimine toimus Isa, Poja ja Püha Vaimu *nimel*, ehk arvestades Jumala kohalolu, autoriteeti, õiguskorda.

Ristimine on osa lunastusest kui protsessist. Ristimise kaudu asetab Jumal meelt parandanud inimese usukogukonna hulka ehk Kristuse ihusse. See on üks etapp, kus meelt parandanud isik astub Jumala kohalolu arvestades uue lepingu õiguskorra alla, ning saab osa ka erilisest armust, mis aitab isikul liikuda edasi pattudest vabanemise suunal. Jeesuse Kristuse surm ja ülestõusmine

---

<sup>121</sup>Wright, *Free Church Free State*, 76-77

annab patud andeks, kuid iseenesest pattudest ei vabasta. Pattudest vabanemine on Uue Testamendi teoloogias elukestev protsess, mida nimetatakse ka pühitsuseks.

Lähtudes eelolevast eksegeetilisest ülevaatest saab järeldada, et ristimistalitus on oluline vaid siis, kui arvestatakse Jumala korralduse ja kohaloluga. Vastasel korral oleks tegu vaid inimese vee alla kastmisega.

## **2.7 Ekskurss 1- Kas ristimine on päästeks vajalik?**

Ristimistalituse päästvat olulisust on erinevad usutraditsioonid rõhutanud kas siis rohkem või vähem. Traditsiooniline katoliiklik arusaam väidab, et ristimine on sakrament, mis puhastab inimese pärispatust. See arusaam lähtus Augustinuse õpetusest ja sellele tuginedes nähakse katoliiklikus vaates ristimist päästeks vajaliku sakramendina. Laiemas baptistlikus arusaamas ei ole ristimine päästeks vajalik toiming. Selle kasuks on Piiblis ja kirikuajaloos mitmeid argumente.

Esiteks, Vana Testamendi aegsed usklikud, kes surid enne Jeesust, ei saanud osa ristimisest, samuti ka röövel ristil, mis viitab sellele, et ka ilma ristimiseta on võimalik saada õndsaks.<sup>122</sup> Seda mõistis ka Thomas Aquinos, kui ta tõi välja erandid, mille alusel inimene saab Jumala juurde ka ilma ristimiseta. Teiseks, Uus Testament on valdavalt üksmeelel, et õigeksmõistmine toimub Jumala armust usu kaudu (Rm 3:23-24; Ef 2:8-9; Ap 16:30-31; Rm 10:9-10). Kirikuajaloo vältel on ristimisele omistatud küll päästev olulisus, kuid seda on ka rõhutatud erineval tasemel. Ka algkoguduse päevil nähti selgeid erandeid, kus ilma ristimiseta saavutab inimene õndsuse (näiteks usumärtrid, kes surid usutunnistuse tõttu enne ristimist).

Lähtudes eelnevast ajaloolisest ülevaatest ja eksegeetilisest uurimisest võib järeldada ka, et absoluutses mõistes ei ole ristimine päästeks vajalik. See tähendab, et inimene, kes selgelt usu ja lootuse Jeesuse peale paneb, saab lunastatud. Kuid saab sõnastada, et ristimine on vajalik kristliku elu elamiseks ehk pühitsuse jaoks. Sõltuvalt sellest, kuidas päästet defineeritakse,

---

<sup>122</sup>Wright, *Free Church Free State*, 86

võidakse defineerida ka ristimise rolli selles. Kui pääste on elukestev protsess, siis võib öelda, et selles kontekstis on ristimine päästeks vajalik. Kui aga pääste on hetkeline sündmus, mis järgneb isiku selgele pöördumisotsusele, siis selles kontekstis ei ole ristimine päästeks vajalik.

### **3. Küsitlus EKB liidu liikmete ja pastorite seas**

Selleks, et mõista paremini EKB liidu koguduste liikmete ja pastorite uskumusi ristimise sisu ja tähenduse kohta, sai läbi viidud üle-eestiline digitaalne küsitlus 2020. aasta sügisel. Küsitlusele vastas 65 EKB liidu koguduste liiget ja 13 EKB liidu koguduste pastorit. Küsitlus koos küsimustega on nähtav lisas 3. Küsitluse eesmärk ei olnud detailselt kaardistada inimeste ja pastorite teoloogilisi vaateid. Eesmärk oli üldistavalt näha uskumusi ristimise sisu ja tähenduse kohta, et neid kõrvutada eelneva analüüsiga.

#### **3.1 Koguduste liikmetele suunatud küsitluse statistika**

Koguduste liikmete seas läbiviidud küsitlusele vastanute seas olid 55,4% vastanutest üle 100 aastase EKB liidu koguduse liikmed; 18,2% oli kuni 100 aasta vanuse koguduse liikmed; 16,9% vastanutest oli kuni 10 aastat vana koguduse liikmed; 6,2% vastanutest oli kuni 50 aastat vana koguduse liikmed ja 3,1% vastanutest oli kuni 30 aastat vana koguduse liikmed. Selliselt olid üle poole vastanutest pigem vanema koguduse liikmed.

Antud küsitluses tulid mõned uskumused rohkem esile kui teised. Näiteks usub 96,9% vastanutest, et ristimine on Jumalale kuuletumise märk. 93,8% tunnistab, et ristimine on ka Uue Lepingu märk. 78,5% vastanutest usub, et ristimine on sümboolne toiming vana inimese maha matmisest ja uue inimese elule tõusmisest (st, et on sümboolne, kajastab miskit, mis on reaalselt juba toimunud usule tulekus). 75,4% vastanutest usub, et ristimine on vajalik kogudusega liitumiseks. Arvestatav hulk ehk 73,8% usub, et kui inimene on usule tulnud, kuid ei soovi saada ristitud, siis tuleb teda ikkagi õpetada ja suunata ristimisele. Üle poole, täpsemalt 61,5% usub ka, et ristimises maetakse vana inimene lõplikult maha ja uus inimene (uus loodu) tõuseb elule. 67,7% vastanutest usub, et ristimine peab olema vee alla kastmisega, kuid kui olustik seda ei võimalda, siis sobib ka vee tilgutamine otsaesisele (või mõni muu sarnane praktika). Sellele vastandudes usub 10,8% vastanutest, et ilma vee alla kastmiseta ristimine ei kehti. 47,7% tunnistab, et ristimise kaudu saab inimene osa Jumala armust. Sellele lisaks usub 43,1% vastanutest, et ristimine on vajalik pühitsuseks, mida saab samuti tõlgendada Jumala armu

saamiseks, sest üldplaanis mõeldakse pühitsuse all ka Jumala sekkumist inimese usuellu. 41,5% usub, et ristimine on kogu eluks, kuid samas usub 43,1%, et usuliste kahtluste puhul, kui inimene seda ise soovib, võib inimest uuesti ristida. Üks inimene on lisaks välja toonud, et ristimist ei tohiks kellelegi peale sundida. Üks nimetab, et ristimine ei ole sakrament. Päästeks vajalikuna näevad ristimist 26,2% vastanutest. 43,1% usub, et ristimine ei ole päästeks vajalik. Jüngerluse aspektil oli vastanute seas madal osakaal. Kõigest 20% usub, et ristimine on vajalik jüngerluseks.

Küsitluses said vastajad ka oma sõnadega kirjeldada, kas ja mis nendega pärast ristimist juhtus või muutus. Vastanute seas oli läbiv, et pärast ristimist said inimesed selgemat usulist kindlust, veendumused tugevnesid/suurenesid, tekkis rahu ja kindlus, et inimene on Jumala oma, vaimulik kasv hakkas kiirenema või toimuma ja ka pühitsuselu liikus jõudsamalt edasi. Mõned vastanute seast tõid spetsiifiliselt välja, et vabanesid teatud pahedest/sõltuvustest just pärast ristimist. Osad kirjeldasid muutust kiiremlt ja osad sõnastasid seda pikemaajaliselt, kuid ühisosana saab näha, et inimesed teadvustasid selget suunamuutust enda elus. Mitmed inimesed tõid ka välja, et ristimise kaudu nad astusid või kinnitasid Jumalaga lepingu ja said Jumala koguduse või Jumala rahva liikmeteks.

Ristimise põhjusteks toodi välja läbivalt soov liituda kogudusega. Tugineti ka koguduse õpetuslikule suunale, kus pärast usu tunnistamist suunatakse EKB liidu koguduste praktikas inimene ristimisele. Oma sõnastusega kirjeldati seda kui järgnevat loogilist/loomulikku sammu usuelus. Väga paljud tõid välja ka Piibli eeskuju ja vormeli, kus pärast usu tunnistamist inimesed ristiti nende usu peale. Mitmed nimetasid ka Jeesuse eeskuju enda ristimise põhjuseks, ka soov Jumalale kuuletuda oli mitme inimese ristimise põhjenduseks.

Ristimise tähenduse mõistmisena ristimise hetkel toodi läbivalt välja soov Jumalaga elu edasi elada või soov pühenduda Jumala teenimisele. Sarnaselt sõnastasid mitmed inimesed Jumalaga lepingusse astumist või nn lõpliku allkirja andmist. Esile tuli ka Jumalale kuuletumise olulisus ja selge soov maha matta vana elu ja liikuda edasi uue inimesena.

Vastanud said ka sõnastada enda arusaamise kohaselt vastuseid küsimustele, kas ja mida Jumal inimese ristimisel teeb. Läbiv oli Jumalaga lepingusse astumine ja/või lõpliku allkirja andmine.



Domineeriv oli arusaam, et ristimise kaudu asetab Jumal inimese uue õiguskorra või vaimuliku olukorra sisse. Mitmed nimetasid abielu, kus osapooled annavad töötuse jääda surmani ustavaks. Vana elu mahamatmine ja uuele elule ülestõusmine oli samuti mitme inimese poolt sõnastatud.

### **3.2 Koguduste pastoritele suunatud küsitluse statistika**

Koguduste pastoritele suunatud küsitlusele vastanute seas kuulus 53,8% ehk 7 vastanut üle 100 aastasesse kogudusse. 23,1% ehk 3 vastanut kuulus kuni 100 aastat vanasse kogudusse. 15,4% ehk 2 vastanut kuulus kuni 10 aastat vanasse kogudusse ja 1 vastaja kuulus kuni 30 aastat vanasse kogudusse. Üks vastaja tõi välja, et kogudus on baptistikoguduse taustaga, kuid selles on palju neipühilikke ja karismaatilisi mõjusid. Konfessionaalse tausta poolest olid enamus vastajatest baptistikoguduste pastorid, kokku 46,2% ehk 6 inimest. 30,8% ehk 4 vastanut kuulus kogudusse, mis ei samastanud ennast kindla usutraditsiooniga. Üks vastanutest kuulus Evangeeliumi Kristlaste Kogudusse ja veel üks vastanutest kuulus Priikogudusse.

Õpetuslikult tõi 84,6% ehk 11 vastajat välja, et nad õpetavad vee alla kastmisega ristimistalitust, kuid kui olustik seda ei võimalda, siis sobib ka vee tilgutamise meetod. 15,4% ehk 2 vastajat vastandus sellega ja sõnastas, et ilma vee alla kastmiseta ristimine ei kehti. Edasi nimetas 11 vastajat, et ristimine on sümbolne toiming vana inimese maha matmisest ja uue inimese elule tõusmisest. 11 vastajat nimetas ka, et ristimine on Jumalale kuuletumise märk. 11 vastajat tõi ka välja, et kui inimene ei soovi saada ristitud usuristimisega, siis tuleks teda ikkagi õpetada ja suunata selle poole liikuma. 69,2% ehk 9 vastajat usuvad, et ristimine on Uue lepingu märk. 79,9% ehk 10 vastajat usub ka, et ristimine on kogu eluks. Usuliste kahtluste puhul uuesti ristimisega nõustus kaks vastajat. Usust langemise puhul usub 46,2% ehk 6 vastajat, et inimest ei tohiks uuesti ristida, vaid ta tuleks suunata esmase ristimise juurde. 30,8% ehk 4 vastajat nimetas, et ristimine ei ole päästeks vajalik, kuid see on vajalik pühitsuseks. Sama hulk usub ka, et ristimise kaudu saab inimene osa Jumala armust. Jüngerluse ja ristimise seob 5 vastajat ehk 38,3% vastanutest. Sama hulk usub ka, et ristimises maetakse vana inimene lõplikult maha ja uus inimene tõuseb elule. 15,4%, ehk 2 vastajat usub, et ristimine on päästeks vajalik. Püha Vaimu ja andide saamise seost näevad vähesed. 1 vastaja usub, et ristimine on vajalik Püha Vaimu saamiseks ja 2 vastajat usub, et ristimine on vajalik Püha Vaimu andide saamiseks. Ristimise

vormi osas toonitas selle olulisust 30,8% ehk 4 vastajat. Nende sõnul on ristimissündmuse kehtimisel oluline selle talituse vorm. Sama arv vastajaid usub ka, et ristimise puhul pole ristija vaimulik ordinatsioon vajalik.

Ristimise hetkel kirjeldasid vastajad läbivalt, et suurenes nende pühendumine ja teadlik Jumala poole hoidmine. Sõnastati ka läbivalt, et teadlik Jumalale kuuletumine aitas kaasa ka usukindlusele. Mitmed mõistsid ka, et nad kuuluvad selgelt pärast seda Jumala rahva kogudusse. Üks vastaja kirjeldas ka, et patutunnetus suurenes.

Vastajad said ka lühidalt sõnastada enda uskumusi ristimise kohta. Läbiv oli avalik usu tunnistamine seesmisest reaalsusest, seda nimetati ka sümboliks või märgiks seesmisest muutusest. Mitmed kirjutasid, et ristimine on teadlik Jumalale pühendumine ja pääste lõpuni viimine. Paar vastajat sõnastas ristimist ka tõotuse andmisena, mis sarnaneb pühendumise motiiviga. Paar vastajat sidus ristimise ka koguduse osadusse astumisega ja üks lisas sinna juurde ka jüngerluse aspekti.

Ristimise vajalikkuseks toodi välja mitmeid põhjendusi. Läbiv oli avalik usu tunnistamine ja ka Jeesuse antud korraldus ning eeskuju. Paar vastajat sõnastas ristimise vajalikkust kui selget sündmust usuelus, kus inimene liidetakse kogudusega. Üks vastaja nimetas seda selge märgi maha panemiseks. Paar vastajat nimetas, et ristimine on oluline sündmus, kuna see markeerib ka elus selget suunamuutust ja soovi kasvada usus. Üks vastaja sõnastas ka seose meelearanduse ja ristimise vahel, kus ristimine on kinnitus inimese meelearandusest.

Vastajad said ka sõnastada Jumala rolli ristimissündmuses. Enamus nägi usukinnitust suurima Jumala teona, kus Jumal saab inimesele anda selge tunnetuse, et tema usk on reaalne ja päästev. Paar vastajat kirjeldas, et Jumala arm saab suuremal määral inimese osaks ja pühitsuselu saab edasi minna. Kolm vastajat nimetas seost Püha Vaimu ja ristimise vahel. Nende sõnul võib ristimise kaudu isik saada Jumala poolt Püha Vaimu ande ja/või Vaimu ennast. Üks vastaja kirjutas, et Jumal on lihtsalt kohal inimese ristimisel ja üks kirjeldas, et Jumala kohalolu/tegevus ristimisel on müsteerium, mida pole võimalik seletada.

### 3.3 Kokkuvõte ja järeldused

Läbiviidud küsitluse puhul tulid välja mõned läbivad jooned. Kõige läbivam oli koguduste liikmete ja pastorite seas uskumus, et ristimine on Uue lepingu märk. Teine läbivam joon oli, et ristimine on märk Jumalale kuuletumisest. Vastajate enda sõnastuses läbis idee, et ristimise kaudu suureneb inimese tahe järgida Jumalat, selge soov elada usuelu. Väga paljud sõnastasid ristimist ka kui vana elu lõplikku mahamatmist ja uuele elule ülestõusmist. Jumala tööks ristimisel nägid mitmed vastajad usukindluse andmist, pühitsuselu jätkamist, Jumala armust osa saamist, Jumalaga lepingusse astumist. Esile tuli ka usutunnistuse aspekt.

Kokkuvõtvalt võib küsitlusest järeldada, et vastanud näevad ristimist olulise vaimuliku talitusena kristlase usuelus. Selle kaudu saab inimene osa Jumala lähedusest/armust. Ristimise kaudu saab inimene asetatud uude vaimsesse olukorda, kus tema pühendumine ja soov elada Jumala tahte kohaselt suureneb. Usutakse, et ristimine on avalik usutunnistus sisemisest muutusest. See, kas soov edasi liikuda usuliselt suureneb psühholoogilistel põhjustel või objektiivselt Jumala sekkumisest ristimistalituses, ei ole küsitluses nähtav.

## Kokkuvõte

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks oli uurida ristimise Jumalapoolset mõju ja toimet ning selle teoloogilist mõistmist EKB liidu kogudustes.

Selleks, et seda küsimust paremini lahti mõtestada ja uurida, jaotasin uurimistöö kolmeks osaks: ajalooline ülevaade, eksegeetiline uurimus ja küsitlus EKB liidu koguduste liikmete ja pastorete seas. Ajaloolise ülevaate eesmärk oli välja tuua ristimistalituse olulisemad tähendusväljad ja rõhuasetused kirikuajaloo vältel. Eksegeetilise uurimuse eesmärgiks oli süsteemselt vaadelda ristimistalituse mõistmist ja sisu Uue Testamendi valgel. Küsitluse eesmärgiks oli üldiselt vaadelda koguduste liikmete ja pastorete uskumusi ja kogemusi seoses kristliku ristimisega.

Ajalooline ülevaade aitas näha ristimise mõistmist ja arengut algkoguduse päevist reformatsioonijärgse ajani. Tõin arutlusse sisse ka erinevate konfessioonide vaateid (katoliiklus, luterlus, kalvinism, baptism ning ka Ida kiriku vaateid). Vaadeldes erinevate konfessioonide mõistmist selles küsimuses, on näha pingevälja inimese ja Jumala toimimise vahel. Usutraditsioonid, mis praktiseerivad imikute ristimist, tunnistavad primaarselt ristimist Jumala tööna, milles tuleb erilisel viisil Jumala töö monergism esile. Reformatsioonijärgsed baptistlikud usutraditsioonid mõtestavad ristimist primaarselt inimese kuuleka teona Jumala ees. Samas on mõlemal pool uskumus, et ristimine on oluline just Jumala kohalolu tõttu. Kui katoliiklikus usutraditsioonis mõistetakse ristimist kui esmast olulist sakramenti, mis avab ukse, et vastu võtta ka teisi sakramente, siis anabaptistlikus vaates on ristimine sarnases võtmes uks, mille kaudu inimene suundub pühitsuslikule eluteele. Ühisosa nende kahe erineva vaate vahel on tõdemus, et pärast ristimist on inimese olukord Jumala ees muutunud ja Jumal on inimese asetanud teise vaimsesse olukorda, mis mõjutab tema usuelu.

Eksegeetiline uurimus tõi esile Uue Testamendi kesksemad ristimikirjakohad ja sõna “ristima” keelelise tähenduse. Lähtudes ajaloost on *baptizo* sõna, mis tähendab “sisse kastma”, “vette kastma”, “uppuma”, “ülekoormatud olema”, “puhastama”, “pesema”. Lisades kõrvale Uue Testamendi teoloogilise ja kultuurilise konteksti, võib *baptizo* tähenduseks olla ka “matma”. Jaotasin eksegeesi ka kolmeks alamkateooriaks: Johannese ristimine, Jeesuse ristimine ja

ristimine Apostlite tegude raamatus. Lähtudes nendest teemadest tegin ka ristimise tähenduse ja sisu mõistmiseks mitmed järeldused. Johannese ristimise peatükis rõhutasin, kuidas ristimine toimus seoses pattude andestusega ja tulevase Messia ootusega. Uurimus näitas, et Johannese ristimine iseeneses ei andnud patte andeks, vaid inimesed tunnistasid enda süüd ja allutasid ennast Jumala õiguskorra alla. Pattude andestuse voli oli Johannese ristimises tulevasel Messial ehk Jeesusel. Teises alapeatükis tõin esile, kuidas Jeesuse enda ristimine evangeeliumites on vajalik, et mõista kristliku ristimise sisu ja tähendust. Kolmandas alapeatükis näitasin, kuidas Uue Testamendi keskne kirjakoht ristimise mõistmiseks on Ap 2:38, mis kinnitab ka, et kristlik ristimine saab oma tähenduse Ristija Johannese ristimisest. Uurimuses puudutasin põgusalt ka ristimise ja Püha Vaimu saamise seoseid Apostlite tegude raamatus, mis kinnitasid küll, et Vaimu saamine ja ristimine on omavahel tugevalt seotud, kuid ristimise ja Vaimu saamise järjekord ja ajaraam ei ole üheselt selged. Järeldustes analüüsisin ristimise sisu lähtudes küsimusest “Mida teeb Jumal inimese ristimisel?”. Tõin välja, et Jumala kohalolu arvestades peab tõdema, et ristimine on talitus, mis kannab endas väge ehk see on sakrament. Uus Testament seob mitmed olulised vaimulikud reaalsused ristimisega (näiteks vägi elada Jumala tahte kohaselt).

Kolmandas peatükis tegin ülevaate EKB liidu koguduste liikmete ja pastorite seas läbiviidud küsitlusest. Küsitluse eesmärgiks oli saada ülevaade inimeste keskmatest uskumustest ja kogemustest seoses ristimistalitusega. Pastoritele suunatud küsitluse üks eesmärk oli ka näha, mida nad ise ristimise kohta oma kogudustes õpetavad. Vastajate seas oli enamik inimesi seotud üle 100 aasta vanuse kogudusega. Pastoritele suunatud küsitluses oli küsitud ka konfessionaalset tausta, millest enamus kuulus baptistlikku usutraditsiooni. Samas suur hulk vastanud pastoritest ei samastanud ennast kindla usutraditsiooniga. Küsitlus näitas, et vastanud näevad ristimist olulise talitusena, mis on kogu eluks (st ristitud inimest ei tohiks uuesti ristida, va imikute ristimise puhul, kuid selle küsimuse täpsema uurimisega antud töö ei tegelenud). Vastanud kirjeldasid läbivald ka, et ristimine on vana elu lõplik mahamatmine. See suurendab soovi elada usuelu ja see on ka Jumalaga lepingusse astumine. Pastorite seas vastasid mitmed, et ristimine on ka Uue lepingu tähis. Üldistavalt tunnistasid vastajad, et inimene saab ristimisel osa Jumala lähedusest ja armust.

Kokkuvõttes usun, et käesolev ülevaade ristimise sisust ja tähendusest võib olla sissejuhatuse arutellu ja teemasse, mida minu arvates EKB liidu kogudustes piisavalt ei käsitleta. Koguduslikus praktikas on ristimisel oluline roll, kuid selle võimalikku mõju ja toimet võiks selgemalt sõnastada ja/või rõhutada. Näen selles ka oikumeenilist väärtust, sest Uue Testamendi valguses leian, et ristimise sisu ja tähenduse mõistmine ei ole nii üheselt selge kui esmapilgul tundub. Ka kirikuajaloos on näha erinevad tähendusväljad ja rõhuasetused, kus osad toonitavad rohkem Jumala ja teised inimese rolli.

Isiklikult näen, et ristimise teemade puhul on kogudused üksmeelel, et tegu on sündmusega, mis peab kindlasti olema osa inimese usuelust. Kirikuajalugu, Uue Testamendi tekstid ja ka inimeste kogemused tänapäeval kinnitavad, et kristlased võtavad ristimise sisu mõistmist olulise küsimusena.

## **Kasutatud allikad:**

*Strong's Greek Lexicon (KJV)*. Blue Letter Bible. [<https://www.blueletterbible.org/>] külastatud 22.02.21.

*Merriam Webster*. [<https://www.merriam-webster.com/>] külastatud 20.04.21.

*Catechism of the Catholic Church: Part Two, The Celebration of the Christian Mystery: Section Two, The Seven Sacraments of the Church: Chapter One, The Sacraments of Christian Initiation: Article One, The Sacrament of Baptism*

[[https://www.vatican.va/archive/ccc\\_css/archive/catechism/p2s2c1a1.htm](https://www.vatican.va/archive/ccc_css/archive/catechism/p2s2c1a1.htm)], külastatud 08.02.21.

**Karl Kaups**, *Põllu vagudel* 36. N.Y., USA: 12 Cornish St., Staten Island 8, 1967.

**Roswell D. Hitchcock ja Francis Brown**, *The Didache, The Teaching of the Twelve Apostles*.

London: Aziloth Books, 2019.

**Everett Ferguson**, *Baptism in the early Church- History, Theology, and Liturgy in the First Five Centuries*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 2009

**Richard Hollermann**, „How is Baptism Defined by Greek Dictionaries?”

[<http://truediscipleship.com/how-isbaptism-defined-by-greek-dictionaries-3/>], külastatud 10.02.21

**Franklin Henry Chase**, "The Lord's Command to Baptise (St Matthew XXVIII 19)," *Journal of Theological Studies* 6 No 24 (July 1905): 481-521. 502.

[[https://biblicalstudies.org.uk/pdf/jts/006\\_481.pdf](https://biblicalstudies.org.uk/pdf/jts/006_481.pdf)], külastatud 10.02.21

**J. K. Howard**, *New Testament Baptism*. London: Pickering & Inglis LTD, 1970.

**Francois Bovon**, “Baptism in the Ancient Church”- *Sewanee Theological Review* 42. Tennessee: School of Theology of the University of the South, 1999

**Jonathan Hill**, *The History of Christian Thought*. England: Lion Books, 2003. 87

“Baptism and 'Sacramental Economy': An Agreed Statement”

[<https://www.usccb.org/committees/ecumenical-interreligious-affairs/baptism-and-sacramental-economy-agreed-statement>], külastatud 24.03.21.

**Thomas Aquinos**, *The Summa Theologica*.

[[https://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/1225-1274,\\_Thomas\\_Aquinas,\\_Summa\\_Theologiae\\_%5B1%5D,\\_EN.pdf](https://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/1225-1274,_Thomas_Aquinas,_Summa_Theologiae_%5B1%5D,_EN.pdf)] külastatud 22.01.21.

**Andrea Grozli**, "Water and Word: Martin Luther on Baptism"- *Consensus: Vol. 39 : Iss. 2 , Article 2*. 2018. [<https://core.ac.uk/download/pdf/216874891.pdf>], külastatud 13.01.21.

**Arthur Dakin**, “Calvin's Doctrine of Baptism”.

[[https://biblicalstudies.org.uk/pdf/bq/09-3\\_160.pdf](https://biblicalstudies.org.uk/pdf/bq/09-3_160.pdf)], külastatud 17.02.21.

**John Calvin**, *Institutes of the Christian Religion*. Hendrickson Publishers Marketing, LCC, 2008.

**Horst Georg Pöhlmann**, *Dogmaatika põhijooned*. Tartu: Greif, 1994.

**Rollin Stelly Armour**, *Anabaptist Baptism*. Eugene, Oregon: Herald Press, 1998.

**John Smyth**, *The Character of the Beast*. 1609

[<http://www.baptisttheology.org/baptisttheology/assets/File/history/THECHARACTEROFTHEBEAST.pdf>] külastatud 22.01.21.

*Piibli õpetus Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu kogudustes*, Tallinn: Eesti EKB Liit 1998.



*Ristimine Eesti kirikute nõukogu liikmeskirikutes: Kokkuvõte teoloogiakomisjoni ristimisteemalisest arutelust aastatel 2008-2010.* Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu, 2011.

**Bill McRae**, “Believer’s Baptism”. [<https://bible.org/article/believers-baptism>], külastatud 24.03.21

**Peeter Roosimaa**, *Raamat ristimisest*. Kõrgem Usuteaduslik Seminar, 2016.

**G. R. Beasley- Murray**, *Baptism in the New Testament*. UK: Paternoster Press, 1972  
Strong's concordance <https://biblehub.com/greek/3670.htm>

**Peeter Roosimaa**, “Algkristliku ristimise tähendus lähtudes Johannese ristimisest”. [[https://usuteadus.ee/wp-content/uploads/2011%20\(62\)/Roosimaa.pdf](https://usuteadus.ee/wp-content/uploads/2011%20(62)/Roosimaa.pdf)], külastatud 20.11.20.  
*Baptisti koguduste usutunnistus ja põhiseadus Pühakirja tunnistusega*. Tallinn: J. Felsbergi ja Tetermanni tükk ja kirjastus, 1912.

**David Pawson**, *Explaining New Testament Baptism*. Anchor Recordings LTD, 2018

**Wayne Grudem**, *Systematic Theology: An introduction to Bible doctrine*. UK: Inter-Varsity Press, ja USA: Zondervan Publishing House, 1994.  
[[https://fbcfairburn.com/app/uploads/2015/04/Systematic\\_Theology\\_-\\_Wayne\\_Grudem.pdf](https://fbcfairburn.com/app/uploads/2015/04/Systematic_Theology_-_Wayne_Grudem.pdf)], külastatud 08.02.21.

**Lars Hartman**, *Into the Name of the Lord Jesus: Baptism in the Early Church*, Edinburgh: T&T Clark LTD, 1997

**Paul. S Fiddes**, *Tracks and Traces: Baptist Identity in Church and Theology*. UK: Paternoster Press, 2006

**Nigel Wright**, *Free Church Free State: The Positive Baptist Vision*. UK: Paternoster Press, 2005

## Lisa 1

<b>Johannese ristimine</b>
Mk 1:2-8, Mt 3:2-11, Lk 3:4-16, Jh 1: 23-27, Jh 1:31, Jh 1:33

<b>Jeesuse ristimine</b>
Mk 1:9-11, Mt 3:13-17, Lk 3:21-22

<b>Ristimine apostlite tegude raamatus</b>
Ap 2:38, Ap 8:5-17, Ap 8:36-38, Ap 9:17-19, Ap 10: 44-48, Ap 16:13-15, Ap 16:27-34, Ap 18:8, Ap 19:1-6, Ap 22:16 Jeesuse üleskutse ristimiseks- Mt 28:19, Mk 16:15-16

## Lisa 2

<b>Usuristimisele viitavad kirjakohtad Apostlite tegude raamatus</b>
Ap 2:41, Ap 8:12, Ap 8:36-38, Ap 9:18, Ap 10:44-48, Ap 16:30-34, Ap 18:8, Ap 19:1-5

## Lisa 3

### Küsitlus koguduste liikmetele

#### 1. Mida alljärgnevast usud ristimise kohta? (Vali kõik sobivad variandid)

- Ristimine on päästeks vajalik.
- Ristimine ei ole päästeks vajalik, kuid on vajalik pühitsuse jaoks.
- Ristimine ei ole päästeks ega pühitsuseks vajalik.
- Ristimise kaudu saab inimene osa Jumala armust.
- Ristimine on vajalik, selleks, et saada Püha Vaimu.
- Ristimine on vajalik, selleks et saada Püha Vaimu ande.
- Ristimine on Uue Lepingu märk.
- Ristimine peab olema alati vee alla kastmisega. Ilma selleta ristimine ei kehti.
- Ristimine peab olema vee alla kastmisega, kuid kui olustik seda ei võimalda, siis sobib ka vee tilgutamine otsaesisele (või mõni muu sarnane praktika).
- Ristitav peab olema ristitud ordineeritud vaimuliku poolt. Vastasel korral ristimine ei kehti.
- Ristitav peab olema ristitud uskliku inimese poolt. Vastasel korral ristimine ei kehti.
- Ristitav peab olema ristitud koguduse liikme poolt. Vastasel korral ristimine ei kehti.
- Ristimistalituse vorm on ristimise kehtivuse jaoks vajalik.
- Ristitava puhul pole oluline, kes ristib. Oluline on ristitava enda meelsus ristimisel.
- Ristimises maetakse vana inimene lõplikult maha ja uus inimene (uus loodu) tõuseb elule.
- Ristimine on sümbolne toiming vana inimese mahamatmisest ja uue inimese elule tõusmisest (st, sümbololne toiming kajastab miskit, mis on realselt juba toimunud usule tulekus).
- Ristimine on märk Jumalale kuuletumisest.
- Ristimine on vajalik kogudusse astumiseks.
- Ristimine on vajalik jüngerluseks.
- Inimest, kes on ristitud beebiristimisega, tuleb ristida usule tulles usuristimisega.
- Inimest, kes on ristitud beebiristimisega, kuid tunnistab seda oma ristimiseks, ei tule ristida usuristimisega.
- Inimest, kes on ristitud beebiristimisega, kuid tunnistab seda oma ristimiseks, tuleks õpetada ja suunata ikkagi usuristimisele minema.
- Kui inimene on usule tulnud, kuid ei soovi saada ristitud, siis tuleb tema soovi austada ja ta ristimata jätta.
- Kui inimene on usule tulnud, kuid ei soovi saada ristitud, siis tuleb teda ikkagi õpetada ja suunata ristimisele.

- Ristimine on kogu eluks. Inimest, keda on ristitud usuristimisega, ei tohiks enam lasta uuesti ristida, isegi kui see inimene soovib uuesti ristitud saada.
  - Kui inimene soovib usuliste kahtluste tõttu uuesti ristitud saada, siis tuleks seda soovi austada ja teda uuesti ristida.
  - Kui inimene on usuristimisega ristitud, kuid langeb vahepeal usust, siis tuleb ta tagasi tulles uuesti ristida.
  - Kui inimene on usuristimisega ristitud, kuid langeb vahepeal usust, siis tuleb ta tagasi tulles suunata esmase usuristimise juurde.
  - Lisa oma vastus:
2. Kirjelda lühidalt oma sõnadega, kas ja mis sinu elus muutus pärast ristimist.
  3. Põhjenda lühidalt, miks lasid ennast ristida.
  4. Kirjelda, kuidas mõistsid ristimise tähendust enda ristimise hetkel.
  5. Kirjelda lühidalt (enda arusaamise järgi), kas ja mida Jumal inimesega ristimisel teeb.
  6. Kui vana on teie kogudus?
    - Kuni 10 aastat vana
    - Kuni 30 aastat vana
    - Kuni 50 aastat vana
    - Kuni 100 aastat vana
    - Üle 100 aasta vana

#### **Küsitlus koguduste pastoritele**

1. Milliseid järgnevatest punktidest õpetate/usute ristimise kohta oma koguduses? (Vali kõik sobivad variandid)
  - Ristimine on päästeks vajalik.
  - Ristimine ei ole päästeks vajalik, kuid on vajalik pühitsuse jaoks.
  - Ristimine ei ole päästeks ega pühitsuseks vajalik.
  - Ristimise kaudu saab inimene osa Jumala armust.
  - Ristimine on vajalik selleks, et saada Püha Vaimu.
  - Ristimine on vajalik selleks, et saada Püha Vaimu ande.
  - Ristimine on Uue Lepingu märk.
  - Ristimine peab olema alati vee alla kastmisega. Ilma selleta ristimine ei kehti.
  - Ristimine peab olema vee alla kastmisega, kuid kui olustik seda ei võimalda, siis sobib ka vee tilgutamine otsaesisele (või mõni muu sarnane praktika).
  - Ristitav peab olema ristitud ordineeritud vaimuliku poolt. Vastasel korral ristimine ei kehti.

- Ristitav peab olema ristitud uskliku inimese poolt. Vastasel korral ristimine ei kehti.
  - Ristitav peab olema ristitud koguduse liikme poolt. Vastasel korral ristimine ei kehti.
  - Ristimistalituse vorm on ristimise kehtivuse jaoks vajalik.
  - Ristitava puhul pole oluline, kes ristib. Oluline on ristitava enda meelsus ristimisel.
  - Ristimises maetakse vana inimene lõplikult maha ja uus inimene (uus loodu) tõuseb elule.
  - Ristimine on sümbolne toiming vana inimese mahamatmisest ja uue inimese elule tõusmisest (st sümbolne toiming kajastab miskit, mis on realselt juba toimunud usule tulekus).
  - Ristimine on märk Jumalale kuuletumisest.
  - Ristimine on vajalik kogudusse astumiseks.
  - Ristimine on vajalik jüngerluseks.
  - Inimest, kes on ristitud beebiristimisega, tuleb ristida usule tulles usuristimisega.
  - Inimest, kes on ristitud beebiristimisega, kuid tunnistab seda oma ristimiseks, ei tule ristida usuristimisega.
  - Inimest, kes on ristitud beebiristimisega, kuid tunnistab seda oma ristimiseks, tuleks õpetada ja suunata ikkagi usuristimisele minema.
  - Kui inimene on usule tulnud, kuid ei soovi saada ristitud, siis tuleb tema soovi austada ja ta ristimata jätta.
  - Kui inimene on usule tulnud, kuid ei soovi saada ristitud, siis tuleb teda ikkagi õpetada ja suunata ristimisele.
  - Ristimine on kogu eluks. Inimest, keda on ristitud usuristimisega ei tohiks enam lasta uuesti ristida, isegi kui see inimene soovib uuesti ristitud saada.
  - Kui inimene soovib usuliste kahtluste tõttu uuesti ristitud saada, siis tuleks seda soovi austada ja teda uuesti ristida.
  - Kui inimene on usuristimisega ristitud, kuid langeb vahepeal usust, siis tuleb ta tagasi tulles uuesti ristida.
  - Kui inimene on usuristimisega ristitud, kuid langeb vahepeal usust, siis tuleb ta tagasi tulles suunata esmase usuristimise juurde.
  - Lisa oma vastus:
2. Kirjelda lühidalt oma sõnadega, kas ja mis sinu elus muutus pärast ristimist.
  3. Kirjelda lühidalt oma sõnadega, mida usud/õpetad ristimise kohta oma koguduses.
  4. Kirjelda lühidalt, miks ristimine vajalik on.
  5. Kirjelda lühidalt, kas ja mida Jumal inimesega ristimisel teeb.
  6. Millisesse traditsiooni kuulub teie kogudus?
    - Evangeeliumi Kristlaste Vabakogudus

- Baptistikogudus
- Nelipühi Kogudus
- Priikogudus
- Uus kogudus (ei samasta ennast kindla traditsiooniga)
- Lisa oma vastus:

**7. Kui vana on teie kogudus?**

- Kuni 10 aastat vana
- Kuni 30 aastat vana
- Kuni 50 aastat vana
- Kuni 100 aastat vana
- Üle 100 aasta vana

# **The theological understanding of God's role in baptism in the Union of Free Evangelical and Baptist Churches of Estonia**

Sander Tulk

## **Summary**

This thesis was written to understand better the spiritual effects of believers' baptism and its theological understanding in the Union of Free Evangelical and Baptist Churches of Estonia (The Union).

In order to understand better and research this question I divided this thesis into three sections: a historical background and overview, an exegetical research, and a survey for pastors and regular members of The Union. The goal of the historical overview was to bring out the more prominent meanings and interpretations of the rite of baptism from the Church history. The goal of the exegetical research was to view systematically the meaning of the rite of baptism in the New Testament. And the goal of the survey was to get a broad overview of the beliefs and experiences people have, when it comes to the rite of baptism.

The historical overview helped to see how the meaning of baptism was understood and developed from the early Church to the time after the Reformation. I also brought into the discussion various views from different Christian denominations (Catholicism, Calvinism, Baptism and Eastern Orthodoxy). In viewing the understanding of baptism in different denominations there emerges a tension in what way and how much is God at work versus man's role. The traditions that practise infant baptism confess that baptism is primarily God's work, in which God's work of monergism unfolds in a better way. In contrast to baptist traditions following The Reformation, baptism is seen primarily as the obedient work of man before God. However on both ends there is the belief that the rite of baptism is important solely because of God's presence. If in the Catholic tradition baptism is seen as the first important sacrament that cleanses a person from original sin and opens the door to receiving other sacraments, then in the anabaptist view baptism is similarly a door through which a person enters the road of

sanctification. The similarity of these two different viewpoints is the realisation that after baptism a person's status is different or changed before God and that God has placed the person in a different spiritual state that affects their life of faith.

The exegetical research brought forth the central New Testament passages for baptism and the etymology of the word “baptism”. Historically the meaning of the word *baptizo* is “to dip”, “immerse in/into water”, “drown”, “to be overwhelmed”, “to clean”, “wash”. Adding to it the New Testament theological and cultural context *baptizo* could also mean “to bury”. I divided the exegesis into three subcategories: John’s baptism, The baptism of Jesus, and baptism in the book of Acts. From those topics I also brought forth many logical conclusions concerning the meaning and spiritual effects of baptism. In the chapter of John's baptism I showed how baptism was administered for the forgiveness of sins and in relation to the coming Messiah. The exegesis showed that John’s baptism did not in itself forgive sins, but that people confessed their guilt and submitted themselves to the justice of God. The right to forgive sins in John’s baptism was on the coming Messiah Jesus. In the second subchapter I showed how the baptism of Jesus in the Gospels was necessary in order to understand the content and meaning of Christian baptism. In the third subchapter I demonstrated how Acts 2:38 was the central passage in the New Testament for understanding Christian baptism. That passage also showed that Christian baptism derived its meaning and content primarily from John’s baptism. In the exegesis I briefly demonstrated the connection between water baptism and the gift of the spirit in the book of Acts. From it derived the fact that there was a clear connection between water baptism and receiving the Holy Spirit, but the time frame and order between the two events was not entirely certain. In the conclusions I analyzed the meaning of believers' baptism based on the question “What does God do in baptism?”. I brought forth the conclusion that taking into account the presence of God in water baptism it followed that believers' baptism was a rite that carried in itself spiritual power, so it should be seen as a sacrament. The New Testament tied many important spiritual realities to baptism (for example: the power to live according to God’s will).

In the third chapter I gave an overview of a survey conducted among members and pastors of The Union. The goal of the survey was to get a broad overview of central beliefs and experiences when it comes to baptism. An extra goal of the survey for pastors was to see what they



themselves teach about baptism in the congregations they serve in. Among the responses most of them were affiliated with a church over 100 years of age. In the survey for pastors there was also a question regarding confessional background. Most responded to belonging to the Baptist tradition. Then again a large part of pastors responded they were not being affiliated with a specific faith tradition. The survey conveyed the fact that people saw baptism as an important rite that is administered once for life (this means that a baptised person should not be baptised again, except in the case of infant baptism, but this was not the specific topic of the research). Most responders described that baptism was the final burial of a person's old life. This increased the desire to live a life of faith. Many also saw baptism as stepping into a covenant with God. Many pastors also mentioned that baptism was the sign of the new covenant. In general people responded that in baptism a person got to experience God's grace and presence.

In conclusion I believe that this overview of the meaning of baptism could be an introduction to the discussion of a topic that I think is not addressed enough in *The Union*. In the local church the baptism practise has an important role, but its spiritual effects could be more clearly worded and/or stressed. I also see ecumenical value in this because in the New Testament I believe that the meaning of baptism is not as clear as it may seem at first. In Church history there can be seen different meanings and emphasis where some confessions focus more on God's work and others on man's obedience.

Personally I can see that on the topic of baptism various churches agree that it is a rite that must be a part of a Christian's life. Church history, New Testament passages and the experiences of believers confirm that Christians consider the meaning of baptism as an important topic in their faith.